Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
[БУР]ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 221 (16744) | 1984 оной сентябриин 25, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

[К]ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, [С]ССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

[«О]й модоной баялигые ашаглалга [hайж]аруулха тухай» тогтоол КПСС-эй [Цент]ральна Комитет болон СССР-эй Ми[нистр]нүүдэй Совет абаба.

...экономикые хүг-...дай ажабайдалай ...эшэлүүлхэ хэрэг-...доной болон модо ...лгын промышлен-... ой модоной ажа-...ринуудай ехэ арга ...уд хангалтагүй-...лэгдэнэ, гэжэ тог-... тэмдэглэгдэнэ.

...ой модоной баяли-... дүүрэн, зүбөөр ... модо зөөдэг хар-... оньhожоруулха ...ха хүдэлмэри, мо-...хэ, тэрэнине зөөхэ ...лэдбэриин хүсэ-...үгжөөхэ, отологдо-...рта модо тари-...лмэридэ СССР-... модоной, целлю-...анай ба модо бол-... промышленнос-...стерство, Ой модо-...ын талаар СССР-...й комитет анхара-...уулhан байна.

...доной комплексно ...инуудые байгуул-... тариха, модые бэ-...ба гүйсэд дүүрэн ... талаар хэмжээнүүд ... Модоной продук-...алга нарижуулан ...ха болон дээшэ-... модоной материал-...бүхэ бэхи болгохо ...үдэлмэри удаа-...агдана. Набшаhа-... үйлэдбэридэ ба-...лэгдэнэ, модо ото-...ой болбосоруулгын ... дүүрэн хэрэг-...

...эй Ой модоной, цел-...арhанай болон модо ...улгын министерст-...лэдхэжэ тушаа-...э дүүргэнэгүй. Тэ-...дожо, арадай ажа-... hалбаринуудай ...э hаад ушаруулаг-...

...ликын, хизаарнууд ...астьнуудай партий-... совет органууд ой ... модо болбосоруул-...ышленностиин, тэ-... ой модоной ажахын ...дэ анхаралаа hу-...улна, бии байгаа ... баялигые гүйсэд ...ашаглалгада, тэрэшэ-...гай хэрэглэмжые ...эргтэ хангалтагүй-...аралаа хандуулна, ...ла зорилгые шиил-...эгые тооногүй.

... экономикые саа-...үгжөөхын, ой мо-...эн тарилгын, ара-...ын болон хүн зо-...ной продукциин хэ-... таhалгаргагүй ... зорилгоор КПСС-эй Центральна Комитет ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет ой модоной болон модо болбосоруулгын промышленностиин ба ой модоной ажахын предприятинуудай хүдэлмэридэ анхаралаа ехээр хандуулхыень союзна республикануудай ЦК-нуудые, партиин крайком болон обкомуудые уялгалба. Тиихэ зуураа мүнөө хүдэлжэ байгаа энэ ажахын hалбариин партийна организацинуудые хүтэлбэрилхэ талаар хэмжээнүүдые абаха шухала байhан тухай тэмдэглэгдээ. КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумуудэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин ба ой модоной ажахын предприятинуудай, эмхи зургаануудай ажалша коллективүүдэй дунда ниитэ-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэрие hайжаруулхыень, тэрэниие үйлэдбэриин зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор ябуулхыень, социалис мүрысөөнэй аша нүлөө дээшэлүүлхыень, кадрнуудай хүдэлмэриин болон ажаhуудалай байдалые hайжаруулхын, хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдые тогтонижоруулхыень уялгалhан байна. Хүтэлбэрилжэ байгаа предприяти болон эмхи зургаануудай үмэнэ табигдаhан зорилгонуудай дүүргэлтые хангалгын түлөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдаhан байна.

Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин болон ой модоной ажахын предприяти болон эмхи зургаанудай ажахын ажал ябуулгые ашаг үрэтэй болгохын түлөө анхаралаа ехээр хандуулхыень, нютаг нютагай ой модоной баялигые ашаглалгада ушардаг дутагдалнуудые эрид усадхахын түлөө зохихо хэмжээнүүдые абахыень союзна болон автономито республикануудай Министрнүүдэй Советтэ, арадай депутадуудай хизаарай болон областной Советүүдэй гүйсэдкомуудта дурадхагдаба. Модые гүйсэд дүүрэн ашаглахын тула үйлэдбэриин хүсэнүүдые эдэбхитэйгээр ашаглаха, модоной продукциие дээшэлүүлхэ зорилгоор модо отололгын hүүлээр хэглэхэ хүдэлмэриhөө болон модо болбосоруулгын үлэгдэлнүүдые гүйсэд хэрэглэлгые эдэбхитэйгээр хүгжөөхэ эрилтэ табигдаба.

Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин, тэрэшэлэн ой модоной ажахын тогтууритай хүдэлмэри хангаха, модоной продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэхэ, хэрэглэгшэдые hайнаар хангаха талаар научна үндэhэ hууритай хэмжээ ябуулганuудые зохёожо бэелүүлхыень СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэдэ, СССР-эй Ой модоной ажахын талаар Гүрэнэй комитедтэ даалгагдаа.

Тингэхэтээ хамта үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанар hайжаруулха, ой модо гүйсэд дүүрэн болбосоруулан хэрэглэхэ, гээлтэ хоролто эрид доошолуулха, тэрэшэлэн бии байгаа түхеэрэлгэ, машина болон механизмуудые hайнаар ашаглаха, ажалай бүтээсын ургалтые эрид дээшэлүүлхэ, ажахын тоосоое бэхижүүлхэ, модо отололгые болон модоной ажахые болбосоронги гуримаар эрхилэлгые эрид дээшэлүүлхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаа.

1990 он болотор модо бэлэдхэдэг гол газарнуудта СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын предприятинууд болон нэгэдэлнүүдтэ энэ хүдэлмэри имагтал нэгэдүүлэн ябуулхыень шухалада тоолоhон байна.

Модо бэлэдхэл эрхилдэг союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэ, СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудта модо бэлэдхэл болон зөөлгые гуримшуулха, ой модоной бэлэдхэлэй предприятинуудые томодхохо хэрэг хангаха, экономическа талаар ашаг үрэгүй жэжэ участогуудые усадхаха, ой модоной фондые, модоной үлэгдэлнүүдые гүйсэд хэрэглэхэ, ой модоной бэлэдхэлэй үйлэдбэриин технологи болон ажалай эмхидхэлые hайжаруулха талаар хэмжээ ябуулганuудые 1985 ондо зохёожо, 1986—1990 онуудта бэелүүлэгдэхэ даабари үгтэбэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ ой модоной фондые гүйсэд hайнаар ашаглаха, модые зүбөөр ашаглаhанай ашаар материалнуудые абалгые дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүдые хараалхыень СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэдэ, тэрэшэлэн СССР-эй Ой модоной ажахын талаар Гүрэнэй комитедтэ даалгагдаба гээд тогтоол дотор тэмдэглэгдээ. Модо бэлэдхэлгын шэнэ предприятинуудые байгуулха проектнүүд дотор үгтэhэн газарай модые гүйсэд ашаглахыень хараалха шухала. Отологдоhон газарта модо шэнээр hуулгаха, тэрэниие түймэрhөө сахин хамгаалха хэрэгтэ зорюулагдаhан хэмжээ ябуулганuудые ашаг үрэтэйгөөр бэелүүлхын тула модо бэлэдхэлэй предприятинууд болон ой модоной ажахынуудай хүдэлмэриие нэгэдхэн хүтэлбэрилхэ хэрэг хангаха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Ой модо ашаглаха гурим, модоной ажахые эрхилэлгын дүрим, шухаг модонуудай отологдоhон газарые шэнэлхэн hэргээхэ, ой модоной ашаг үрые дээшэлүүлхэ, гал түймэрhөө, хорото хорхой шумуулhаа модо аршалха талаар бүхы министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, кооперативна, ниитын предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон эрхэтэдэй зүгhөө хуулитаар баримталхын хойноhоо гүрэнэй хиналта шангадхахыень СССР-эй Ой модоной ажахын талаар Гүрэнэй комитедтэ даалгагдаба.

Наука болон техникын талаар Гүрэнэй комитет, СССР-эй Науканuудай академи, СССР-эй Госплантай, СССР-эй Ой модоной целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэтэй, Ой модоной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэй, энэ асуудал шиидхэлгэдэ хабаатай СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудтай ба союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэй хамта 1985 оной hүүл болотор СССР-эй Европодохи, тэрэ тоодо нэгэдэхи бүлэгэй ой модоной баялигые зүбөөр, гамтайгаар хэрэглэхэ талаар хэмжээнүүдые 1985 оной hүүл болотор зохёон табижа бэелүүлхэ ёhотой. Тиихэдэ нютагай ба ой модоной баялигые аша үрэ ехэтэйгээр ашаглаха, ой модо бүлэг болон категоринуудта хубааха гурим нарижуулан hайжаруулха, отологдохо модо зүбөөр элирүүлхэ, хушатай ойе гүйсэд, комплексноор хэрэглэжэ, энэ баялигые, тэрэ тоодо hамар, hархяаг болон элдэб ургамал болон эмдэ ородог жэмэс гэхэ мэтые улам баян дэлгэр болгохын тула ниимэ ойдо ажахы эрхилэлгые, тэрэнэй эмхидхэлые hайжаруулха шухала.

СССР-эй Ой модоной, целлюлозо саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерство, Ой модоной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитет ой модо үргэдхэн ургуулха, модо бэлэдхэхэ ба тэрэниие гүйсэд болбосоруулха талаар саг үргэлжэ хүдэлхэ ой модоной комплексно предприятинуудые байгуулхын тула союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэй зүбшэhэнэй удаа 1985—1990 онуудта ниимэ предприятинуудые эмхидхэхэ программа зохёожо, 1984 ондо баталха ёhотой. Тиихэдэ ниимэ предприятинуудые нэн түрүүн ой модоной нөөсэнүүдээр бага районуудта, хушатай болон модо болбосоруулдаг томо предприятинуудай хүдэлдэг газарта байгуулжа, СССР-эй Госплан болон союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдтэй зүбшэhэнэй удаа 1984 ондо ой модо үргэдхэн ургуулха, модо бэлэдхэхэ, ба тэрэниие гүйсэд болбосоруулха, ой модоной комплексно предприятинуудай гурим болон ниимэ предприятинуудай үйлэдбэриин-ажахын ажал ябуулгын түсэбэй гол дүнгүүдэй зүйлнүүдые батлалхые дурадхаба.

Колхозууд болон совхозуудта даалгагдаhан ой модо ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудал союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдэй болон Ой модоной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй хабаадалгатайгаар хаража үзөөд, эдэ ой модо зүбөөр, дүүрэн хэрэглэхэ, тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлхэ бодото хэмжээнүүдые абахыень СССР-эй Хүдөө ажахын министерствэдэ дурадхагдаа.

Холын зайда модо зөөхэ ябадал усадхахынь тула энэ асуудал шиидхэхэ союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүд, СССР-эй министерство болон албан зургаануудтай хамта 1985 ондо ниимэ ашаа зөөхэ схемэ зохёожо, баталхыень СССР-эй Госснабта, СССР-эй Госпланда, Зам харилсаанай министерствэдэ, СССР-эй Ой модоной целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэдэ, Ой модоной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ дурадхагдаба. Тиихэдэ модо автомобиляар, уhан замаар болон бэшэшье транспортаар зөөхэ хэмжээе дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд хараалагдаха.

Модо зөөхэ, хэрэгтэй газартань абаашаха хэрэг зүбөөр эмхидхэхын тула СССР-эй Госснаб 1985—1990 онуудта ой модоной бааза болон складуудые шэнээр бариха, бии байhыень шэнэлхэ ёhотой.

Ой модоной материалнуудые тээжэ ябуулха пунктнуудые томодхохо, түмэр замай рельстэй модоной складуудта хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй ажалые нарижуулан hайжаруулха, оньhожоруулха талаар 1984—1990 онуудта бэелүүлхэ хэмжээнүүдые, СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерство болон Ой модоной талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, СССР-эй Госснабтай ба Зам харилсаанай министерствэтэй хамта абахыень дурадхаба. Эдэ хэмжээ ябуулганuудые бэелүүлhэнэй ашаар 1990 ондо модоной бааза саашадань хүгжөөхэ, түмэр замаар модо зөөхэ хэмжээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

1986—1990 онуудай табан жэлэй болон жэлэй түсэбүүд соо энэ hалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй гэр байрын байдал hайжаруулха хэрэгтэ-капитальна hомололго үгэхэ асуудал хаража үзэхыень СССР-эй Госпланда, СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерствэдэ, Ой модоной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедтэ дурадхагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолой ёhоор, Ой модоной целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин министерство модоной материалнуудые үмхирхэhөөнь, дүрэлгэhөө болон бусадшье гэмтэлгэhээ хамгаалха, хатааха хэрэгсэлнүүдые хэрэглэхэ технологиин талаар техническэ ниитэ нэгэн политика ябуулха талаар гол шухала эмхи зургаанууд гээд тоологдоно.

Энэ асуудал шиидхэхэ министерство болон албан зургаанууд, партийна, советскэ, ажахын, профсоюзай болон комсомолой организацинууд, ой модоной, целлюлозо-саарhанай болон модо болбосоруулдаг промышленностиин, ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэнгые доошолуулха, түхеэрэлгэнүүдэй халаанай коэффициент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ болон журам бэхижүүлхэ талаар бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ, оронойнгоо ой модоной баялигые бүри элбэг болгохо, тэрэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, арадай ажахын эрилтые хангаха талаар өөhэдынгөө хубитые оруулха байха гээд найдажа байhанаа КПСС-эй Центральна комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлбэ.

* * *

ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН БОЛОБО

СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын эдэбхитэдэй суглаан сентябриин 21-дэ болобо.

Ой модоной нөөсэнүүдые, хэрэглэлгые hайжаруулха ба ой модоной промышленностьда, кадрнуудые тогтоожо хүдэлгэхэ талаар хэмжээнүүд тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советэй тогтоолнуудhаа уламжалан гараhан министерствын зорилгонууд тухай элидхэл СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарhанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин министр М. И. Бусыгин хэлэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин ба апрелиин (1984 он) Пленумуудэй шиидхэбэринүүдэй, нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэнүүд доторхи гол бодолнууд болон тобшололнуудай үндэhөөр hалбариин нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, леспромхозууд ба эмхи зургаанудай хүдэлмэри эдэбхитэдэй суглаан дээрэ шэнжэлэгдэhэн байна. Ой модоной индустриин хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, hалбарида байгуулагдаhан промышленна хүсые бүри хүсэдөөр хэрэглэхэ талаар хэмжээ ябуулганuуд батадхагдаа. Ой модоной хэрэгые комплексноор ябуулха, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын эршые хурдадхаха, журам шангаар сахиха, продукциин шанарые дээшэлүүлхэ, байгша ондо ба 1985 оной түсэбүүд болон социалис уялгануудые жэншэдгүй дүүргэхэ асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих суглаан дээрэ үгэ хэлэhэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Барилгын таhагые даагша И. Н. Дмитриев, СССР-эй хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, партиин крайкомууд болон обкомуудай секретарьнар, профсоюзай комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр эдэбхитэдэй суглаанай хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

(ТАСС).

АЖАЛША ХҮНИИЕ АЛДАРШУУЛАН

СУКЛЕЯ (Молдавиин ССР). Эндэхи Свердловэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат В. Пучиловые алдаршуулhан дуунууд эндэ зэдэлбэ. Овощ ургуулагшадай социалис мүрысөөндэ илагшые амаршалхын тула тосхоной хэдэн зуугаад хүн зон тэрэнэй гэрэй дэргэдэ сугларhан байна. Улаан лентэ, «Алтан гартай шадабаритан» гэhэн нэрэ зэргэ олгохо тухай грамота ба дурасхаалай бэлэг — сайн амhарта тэрээндэ барюулагдаба. Колхозой агитбригада hайндэрэй концерт үгөө.

(ТАСС).

[ТАР]ЯА ХУРЯАЛГА-84

[КО]ММУНИСТНУУДАЙ ҮҮРГЭ ЕХЭ

...хозоймнай полинууд ...таряа хуряалгын ха-...баа эхилэнхэй. Манай ...ад хамта дээрээ 2696 ... газарhаа ургаса ху-...абаха юм. Энэ хэрэ-...hайнаар эмхидхэхын тү-...вхозой дирекци, пар-... профсоюзай болон ...олой комитедүүд яhа-...э хүдэлмэри ябуулаа. ... хуряалгада хабаада-...хүн зониие материальна ... моральна талаар урма-...ха гуримууд баталагдаа-...адэнэй дунда социалис ...эн үргэнөөр дэлгэрүү-...э. Таряа хуряалгада ... коммунистнууд, комсо-...ууд хабаадуулагдаба. ...изаторнуудай үндэр ...этэйгээр хүдэлхэ та-... бүхы хэмжээнүүд аб-...

...ахын комбайнернуу-...унда дэлгэрhэн социа-... мүрысөөндэ түрүүшын ...ээ коммунист Петр ...апович Цыдыпов, Ген-... Юрьевич Анчилоев гэг-... шалгарна. Мүн Карп Михеевич Баторов Виктор хүбүүнтэеэ, Василий Лазаревич Горюнов Андрей хүбүүнтэеэ түрүүшүүлэй зэргэдэ дабшана. Комсомол хүбүүн Сергей Анчилоев энэ жэлдэ комбайнда түрүүшынхиеэ hуубашье, аха нүхэдhөө гээгдэнэгүй. Нэрлэгдэhэн ажалай түрүүшүүл халаанайнгаа даабарие үдэр бүри 150—180 процент дүүргэнэ.

Таряанаймнай тоог дээрэ дүрбэ мянга гаран центнер түрүүшын таряан буулгагдаад, сэбэрлэгдэжэ, хатаагдажа байнхай.

Поли дээрэ намартаа хэгдэдэг хүдэлмэриие эмхитэйгээр ябуулха хэрэгтэ Бата Чоймполович Цыбеновэй хүтэлбэрилдэг партийно-комсомолой бүлэгэйхидэй үүргэ ехэ. Энэ бүлэгтэ найман коммунист, зургаан комсомолшууд тоологдоно. Агитаторнууд А. Д. Гомбоев, Б. Ч. Цыбенов гэгшэд hониирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые үдэр бүхэндэ соглоно.

Манай таряашад ургаса хуряалгаяа богони болзорто шанартайгаар үнгэргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Ц. БАТУЕВ,
Бэшүүрэй совхозой парткомой секретарь.

ХАХАДҺАА ЕХЭНЬ АБТАА

Ороохо таряанайнгаа ургасые хуряаха хүдэлмэриие эршэмтэйгээр ябуулхынгаа хажуугаар, манай совхозойхид хартаабхаяа малтажа эхилhээр үнинэй. Юуб гэхэдэ, ажахымнай район соогоо эгээл ехэ газарта—аяар 460 гектарта энэ ургамалые таринхай юм.

Тиимэhээ мүнөө наратай сэлмэг, дулааханшье үдэрнүүдэй тогтоод байhаниие hамбаашалан, «хоёрдохи хилээмэеэ» шадаал hаа түргэнөөр хуряажа дүүргэхэ гэжэ хамаг хүсэеэ гаргана́бди. Илангаяа Быковскэ отделениин хартаабхашадай звеное даагшад П. М. Костриков, В. К. Шустов гэгшэд өөhэдынгөө туhалагшад В. А. Шепин, Ц. А. Балдаков гэгшэдтэй хамта богони болзор соо 150 гаран гектарай ургаса хуряагаа гэхэ гү, али хартаабхынгаа хахадhаа ехэнхиие малтажа абаад байна. Хоёр-хоёр комбайнтай эндэхи 2 звено тус тустаа 1600 шахуу центнер хартаабха малтажа абаба.

Мүн Шергинэй отделениинхид ургасаяа муу бэшээр хуряажа байна. Хартаабхашад Г. Х. Курбатов, А. А. Сидоров гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд баhал 2—2 комбайнаар 1300—1350 центнер хартаабха суглуулаа. Даб дээрэ ехэнхи газарhаань гектарай дунда зэргээр 85—90 центнер ургаса хуряагдана.

Энэ янзаараа хүдэлбэл, хоорондоо мүрысэдэг хоёр отделениин хартаабхашад бүхы ургасаяа сентябриин 25 болотор хуряажа дүүргэхэ гүйсэд аргатай.

Мүнөө манай совхоз хилээмэ, талханай удаадахи хоол гэжэ тоологдодог хартаабхаяа гүрэндэ тушаажа байнхай.

С. СИДОРОВ,
Кабанскын районой Хандалын совхозой профкомой түрүүлэгшэ.

ХОРИН ҮДЭР СОО...

Хэжэнгын совхозой таряалан дээрэ баян ургаса ургуулагданхай. Ажахын механизаторнууд энэ намарайнгаа хүдэлмэринүүдые хэзээ хэзээнэйхиhээ эршэмтэйгээр эхилээ. Түрүүшын арбаад хоног соо бүхы 1948 гектар таряаланайнь хахадhаань ехэнь сабшагдаад, тиихэдэ гурбан зуу гаран гектарай баал хуряагдан сохигдоод байгаа юм. Тиин хэдэхэн үдэр соо 2590 центнер шэнэ ургасын таряан гүрэндэ тушаагдаа.

Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрhөө эхилhэн социалис мүрысөөндэ комбайнернууд А. Пушкарев, Б. Намжилон, Д-Р. Цыденжапов, А. Бабушкин гэгшэд шалгарна.

Тиигэжэ Хэжэнгын совхозой механизаторнууд ажалай хорин үдэр соо энэ харюусалгата хүдэлмэрээ дүүргэхэ зорилготойгоор шармайнхай.

Б. ЛАЙДАПОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ХОЁР ДАХИН ГЕРОЙ НҮХЭР ЧЕРНЕНКО КОНСТАНТИН УСТИНОВИЧЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР, «ХАДУУР БА БАЛТА» ГЭҺЭН ГУРБАДАХИ АЛТАН МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ.

Ленинскэ дотоодын ба гадаадын политикые зохёон бэелүүлхэ, экономико болон соёл болбосорол хүгжөөхэ, СССР-эй оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар партийна ба гүрэнэй ажал ябуулгада элитэ ехэ аша габьяатай байhанайнь түлөө, эб найрамдал ба арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулhанайнь түлөө КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Социалис Ажалай хоёр дахин Герой нүхэр Черненко Константин Устиновичые Ленинэй орденоор, «Хадуур ба Балта» гэhэн гурбадахи алтан медаляар шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо **В. КУЗНЕЦОВ.**
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

Москва, Кремль.
1984 оной сентябриин 22.

СОЦИАЛИЗМЫН СУРТАЛ ҺУРГААЛНУУДТА ҮНЭН

МИНСК. (ТАСС). Арбан социалис ороной өөhэдыгөө хамгаалха эмхинүүдэй уласхоорондын конференци эндэ хүдэлмэрээ дүүргэбэ. Залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаарнь хүмүүжүүлгын зорилгонуудые конференци зүбшэн хэлсэhэн байгаа. Белоруссиин ниислэл хотодо болоhон интернациональна хани барисаанай митингдэ делегадууд хабаадаба.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай өөhэдыгөө хамгаалха эмхинүүдэй нэгэдэлые саашадаашье бэхижүүлхые, империализмын хархис номнолой ябуулганuудта хатуу шанга харюу сохилто үгэхые, залуушуулые сэрэгэй-патриотическа ба интернациональна талаарнь хүмүүжүүлгэдэ ехэ хүсэлэл оролдолго гаргахые шиидэнхэй байhанаа конференци дээрэ нэгэн дуугаар баталагдан абтаhан түгэсхэлэй документ соо мэдүүлэгдээ.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

С. А. КОБЕЛЕВЫЕ «ТҮЙМЭР УНТАРААЛГАДА ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГ ГАРГАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ШАГНАХА ТУХАЙ.

Түймэр унтараалгада эрэлхэг зориг, шэн габьяа гаргаhанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэhөө Буряадай АССР-эй Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой малшан Кобелев Владимир Александровичые «Түймэр унтараалгада эрэлхэг зориг гаргаhанай түлөө» медаляар шагнаха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **М. ЯСНОВ.**
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Х. НЕШКОВ.**

Москва, 1984 оной сентябриин 20.

БУРЯАДАЙ АССР-тэ МНР-эй ҮДЭРНҮҮД ТҮГЭСЭБЭ

Аха дүү ороной түлөөлэгшэдые Зэдын ажалшад халуунаар хүлеэн угтаба. Районой түб — Петропавловка тосхоной гол талмай дээрэ олон зоной хабаадалгатай митинг болоо. Тэрээн дээрэ МНР-эй делегациие толгойлhон МНРП-гэй ЦК-гай Үзэл сурталай таhагые даагшын орлогшо Д. Цахилгаан, МНР-эй арадай артист Д. Пурэвдорж, КПСС-эй Буряадай обкомой Соёлой таhагые даагша Д. Т. Цыремпилов, партиин Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь С. Б. Жаргалов болон бусад амаршалгын үгэнүүдые хэлээ.

Удаань монгол айлшадай нэгэ бүлэг Оёорой совхозой ажалшадтай уулзахаяа гараба. Нүгөөдэ бүлэгынь Петропавловкын дунда hургуулида концерт үгөө.

Оёорой совхозой парткомой секретарь М. Л. Гилязов айлшадаа амаршалан, угтамжын үгэ хэлэжэ, совхозой директор С. М. Филиппов ажахы тухайгаа хөөрэбэ. Хүдөөдэ намарай ажалай түлэг ябажа байhан үеэшье hаань, эндэхи соёлой байшанда хуряалгын болон фермэнүүдэй ажалшад олоороо ерэжэ, монгол артистнуудай концертые урмашан хараба.

Үдэшэниинь районой түбэй соёлой байшанда hайндэрэй ехэ уулзалга эмхидхэгдээ. Тэрэниие райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. В. Муруев нээбэ. Уулзалга дээрэ нүхэд Д. Цахилгаан, Монголой Композиторнуудай холбооной секретарь Д. Лувсаншарав, КПСС-эй Зэдын райкомой секретарь П. М. Бальчугов болон бусад хоёр ороной хани нүхэсэл тухай сэдьхэлэй дулаан үгэнүүдые хэлээ.

Уулзалгын түгэсхэлдэ Монголой оюун бэлигтэн түгэсхэлэй ехэ концерт үгэжэ, хоёр ороной дунда хани барисаанай, харилсан туhалалсалгын үргэдэжэ, хүгжэжэ байгаа ёhотойл hайхан гэршэ болгоhон байна.

Буряадай АССР-тэ үнгэргэгдэhэн МНР-эй үдэрнүүдтэ хабаадагшадта энэ баяр ёhололой үдэшэ республикымнай соёлой министерствын, КПСС-эй Зэдын райкомой болон райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Зэдын талада болоhон дурасхаалта үшөө нэгэ уулзалгые эндэ дурдамаар. Борьёогой совхозой суута хонишон, Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Г. Рабдаевайда Д. Цахилгаан түрүүтэй Монголой хүндэтэ айлшад морилhон байна. Г. Рабдаев хүндэтэ айлшадтаа түрэл ажахынгаа, мүн өөрынгөө ажал хэрэгүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөөд, харагшадаа саашадаашье зоригжуулжа байхыень айлшадтаа хүсэбэ.

Буряад орондо үнгэргэгдэhэн МНР-эй үдэрнүүдтэ хабаадалсаhан хүндэтэ айлшадаа нютагай түлөөлэгшэд Зүүн-Сибириин түмэр замай Зэдэ станцида хани халуунаар үдэшөө. Коммунис байгуулалтада туйлажа байгаа амжалтануудтайгаа танилсуулhанайнь түлөө Монголой айлшад партиин обкомдо, автономито республикымнай засаг түрэдэ, Буряад ороной бүхы ажалшадта халуун зүрхэнэй баяр хүргэбэ.

М. ГОМБОИН

* * *

Намарай hайхан сагта Буряадай АССР-тэ үнгэргэгдэhэн Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдтэ хабаадалсахая тэндэhээ ерэhэн уран зохёолшод, уран зураашад Түнхэнэй райондо айлшалhан юм. МНР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат, шүүмжэлэгшэ, поэт, прозаик Дожоогийн Цэдэв, МНР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь, МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Арадай Ехэ Хуралай депутат, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй Соведэй президиумэй гэшүүн, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, мэдээжэ уран зохёолшо Сономын Удвал, МНР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, МНР-эй Журналистнуудай холбооной шалгалтын комиссиин гэшүүн, оршуулагша Хайдавданзангийн Цэвээн, МНР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, МНРП-гэй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, МНР-эй арадай уран зурааша, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Ням-Осорын Цултэм гэгшэд ерээ. Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшын орлогшо, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, поэт Чимит-Рыгзен Намжилов, Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зурааша Даша-Нима Дугаров болон бусад айлшадтай суг ябалсаа.

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. Д. Таханов айлшадые халуунаар амаршалhан байна.

Айлшад хоёр үдэрэй туршада Түнхэнэй үзэсхэлэн байгаалитай, ажалшадтай танилсажа, Ниловэ пустынь санаторидо, Мон hууринда, Туранай совхоздо, «Саян» газетын редакцида, «Аршаан» курортдо айлшалhан байна.

В. ТУЛАЕВ.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ШИИДХЭГДЭХЭ АСУУДАЛНУУД ОЛОН

Түрэл Коммунис партиингаа түүхэтэ XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, түбхын түрүүн ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ мал ажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо hү hаалиин фермэнүүдэй малшад, hаалишад ехэхэн хубита оруулха ёhотой, оруулнаашье гээшэ.

Хэнэйшье мэдэhээр, жэлэй дүрбэн сагта үнеэдhээ hүнэй ехэ hаагдаад, тоhоной заводуудта сагаан эдеэнэй элбэгээр оруулагдаад байгаал hаань, магазинуудта, столовонуудта, хүүгэдэй эмхи зургаануудта тоhо, зөөхэй, hү, тараг гэхэ мэтэ эдеэн таhалдахагүй ха юм.

Манай районой олонхи колхоз, совхозууд hүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдэйнгээ hү шэмые зарим тэды ехэ болгожо, сагаан эдеэ үйлэдбэрилгэ, гүрэндэ худалдалгые дээшэлүүлээ.

Нэн түрүүн малай үбhэ тэжээлээр муу бэшээр хангагдадаг болоhоной ашаар энэ түйлагдаа. Жэшээлхэдэ, 1982 ондо район дотор үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1580 килограмм hүн hаагдажа, хамта 109,9 мянган центнер сагаан эдеэн үйлэдбэрилэгдэhэн hаа, нёдондо үнеэн бүриhөө 1590 шахуу килограмм hүн абтаад, бүхыдөө 113,3 мянган центнер hүн hаагдаhан байна. Энэ үе соо сагаан эдеэ гүрэндэ худалдалга 3000 үлүүтэй центнерээр ехэ болгогдоо.

Зарим түрүү ажахынууд, фермэнүүд, эрхим hаалишад бүришье hайн үрэ дүнгүүдые түйланхай. Тусхайлбал, Алтайн совхозой Түбэй, Хяагтын совхозой Хираанай-Адагай, «Дружба» колхозой Ехэ-Худэриин, Энхэ-Талын фермэнүүд hү hааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө hара, квартал бүхэндэ амжалтатайгаар дүүргэдэг. Байгша оной үнгэрhэн найман hарын дүнгөөршье эдэ коллективүүд мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Алтайн совхозой Түбэй фермынхид (даагшань Н. Р. Рампилов) жэлэй үнгэрhэн үе соо үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 1456 килограмм hү hаагаа гэхэ гү, али урда жэлэйхитэй сасуулхада, үнеэн бүхэнэйнгөө hү шэмые 134 килограммаар дээшэлүүлээ. Тус фермын түрүү hаалишан Л. Д. Чагдурова жэлэй 8 hарада үнеэн бүхэнhөө 1967 килограмм hү абаад, байгша ондо түрүүшынхеэ 3000 килограммай дабаа дабаха гүйсэд аргатай. Хяагтын совхозой Хираанай-Адагай фермэ (даагшань К. Ф. Черняева), Дүреэнэй фермэ (даагшань Е. П. Мелентьева) hү hааха юhэн hарын түсэбые баhал амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Хоёр-гурбан жэлэй саана район соо үнеэн бүриhөө 2000—2500 килограммhаа дээшэ hаадаг hаалишад үсөөхэн байhан hаа, нёдондо арбаад хүн энэ хэмжээндэ хүрөө hэн. Байгша оной 8 hарын дүнгөөр харахада тэдэнэй тоо үшөөл олон байхаар хүлеэгдэнэ. Зарим түрүүшүүл, жэшээнь, Н. Г. Овсянкин («Пограничный» совхоз), Т. Б. Дайндарова (Алтайн совхоз), Т. П. Доржитарова (Хяагтын совхоз), Ц-Х. Г. Очирова («Дружба») гэгшэд энэ жэлдэ үнеэн бүриhөө 2800—2900 килограмм hү hааха аргатай.

Бии байhан арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхын түлөө саг үргэлжэ оролдожо, үбhэ тэжээлээ бодомжотойгоор гаргашалдаг, hайнаар буйлуулжа малдаа эдюулдэг, эбтэй эетэйгээр, нэгэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлдэг фермэнүүдтэл ажалайнь үрэ дүн саг үргэлжэ дээшэлнэ. Мүн хүн зоной дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэриин hайнаар ябуулагдадаг, социалис мүрысөөнэй ашаг үрэ ехэтэйгээр дэлгэрүүлэгдэдэг газартал эсэстээ амжалта түйлагдана гээшэ.

Гэхэтэй хамта hү hаалиин хид жэл бүри бага hү hаана. Баhал иимэрхүү дутагдалнууд «Пограничный» совхозой Харанхын, Худэриин совхозой Баян Булагай, «Родина» колхозой Үбэр-Хэрээтын, Ехэ-Нугын совхозой фермэнүүдтэ үзэгдэнэ.

hүүлэй үедэ зарим фермэнүүдтэ эмхидхэлэй шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэжэ, хүнүүдэй ажалай түлөөhэн болон урмашуулгын түлөөhэнэй үйлэдбэрилhэн продукциинь зэргээр үгтэдэг, хамтын харюусалгын ехэ болгогдоhоной, гурим журамай hайжаруулагдаhанай ашаар үрэ дүнгүүдынь хараа байса дээшэлбэ.

Гэхэтэй хамта hү hаалиие эрид дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые hайжаруулха талаар хэрэглэгдээгүй арга боломжо ажахы, фермэ бүхэндэ үшөөл ехэ. Үбhэ тэжээлээр муу бэшээр хангагданхай, байра байдалаар hайн аад, жэлhээ жэлдэ hү багаар hаадаг, түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэдэггүй фермэнүүд олон. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой Хуторска hү hаалиин комплексдо үнеэдhээ hү ехээр hааха бүхы шухала арга боломжо бии. Теэд эндэхид үбэлжэлгын үедэшье талха тарянай зүйл, hолоомо гэхэ мэтые буйлуулдаггүй, хуурайгаар малдаа эдюулдэг. Үнеэдые hааха, эдеэлүүлхэ тогтомол гурим ёhoop сахигдадаггүй байха юм. Тиимэhээл эндэхид жэл бүри бага hү hаана.

Намар-үбэлэй сагта, мүн хабартаашье үбhэ тэжээлые hайнаар буйлуулжа, шанаржуулжа, эдюулхэ гээшэ hү ехээр hааха гол шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно. Зунай бэлшээриин hүүл тээшэ хээрын ногооной муудажа эхилхэ үеэр, тэрэшэлэн хабартаа, зунай эхеэр үнеэдые тон hайнаар эдеэлүүлхэ шухала. Гэбэшье олохон фермэнүүдтэ энэ үедэ тэжээл буйлуулха цехүүдынь хүдэлгэгдэдэггүй. Тэдэнь бэлэн болгогдоогүй, малынь гансал бэлшээридэ ябуулагдадаг. Тиигэжэ ехэхэн hүн алдагдана бшуу. Мүнөөшье ажахынуудта бии байhан 30 цехэй ороймдоол юhэниинь лэ хүдэлгэгдэнэ.

Энэ талаар «Дружба» колхоз hайн жэшээ харуулна. Ажахын фермэнүүд хээрын бэлшээридэ найдаад hуунгүй, бүри сентябриин эхеэр цехүүдээ хүдэлгэжэ, үнеэдтэ силосэй ногоон намаа, хартаабха, буйлуулагдаhан холимол тэжээл (бурдууг) гүйсэд рационоор эдюулжэ эхилээ юм. Мүнөө эндэхид үнеэн бүриhөө үдэрэй 6,5—7 килограмм hү hаана.

hаалиин малые намарай үедэ тарянай, зелёнкын hуурида, кукуруза тариhан газарта адуулхынгаа хажуугаар, үбhэ тэжээл—ногоон намаа, хартаабха, корнеплодуудые hайса эдюулхэ гээшэ тон шухала. Үнеэн бүхэндэ үдэрэй адагынь 11—12 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоол эдюулэгдэхэ ушартай.

Тиигэжэ гүрэндэ hү худалдаха гурбан кварталай түсэбые заатагүй дүүргэхын тула бүхы хэрэгтэй хэмжээ абаха зэргэтэйбди. Илангаяа hү үйлэдбэрилхэ, худалдалгаар гээгдэлдэ ороод ябаhан Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз, «Пограничный» болон Ехэ-Нугын совхозуудта тиимэ хүдэлмэри бүри үргэнөөр ябуулагдажа, үнеэдэй hү шэмые эрид дээшэлүүлхэ хамаг шухала хэмжээн абтаха ёhотой.

hаалишад, малшадай дунда социалис мүрысөө шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлхэ, фермэнүүдтэ хүдэлмэриин эмхидхэл, ажалай журамые эрид hайжаруулха тушаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ байнабди. hү hаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй тээсгэн болоhон районно семинар-зүблөөн дээрэ бүхы асуудалнууд үргэнөөр зүбшэгдэн хэлсэгдэhэн, тодорхой шиидхэбэринүүдшье абтаhан байна.

Малай үүлтэрые hайжаруулха, илангаяа үсхэбэридэ табигдаха эмэ туналнуудые нарайhаань нарин hайн харууhанда байлгажа, зүбөөр түлжүүлхэ гээшэ баhал зайлашагүй шухала.

Гэбэшье олонхи ажахынуудта туналнуудые наринаар түлжүүлхэ, эмэ хашараг, гунжадые hайн харууhа, тэжээлдэ байлгажа, саг соонь үрэжүүлээд, үүлтэр hайнтай, hү ехэтэй үнеэдые олон болгохо хэрэгые зүбөөр эмхидхэжэ шаданагүй. Харууhанай мууhаа боложо илангаяа «Пограничный», Улаадайн совхозуудта нарай туналнууд олоороо гарзална. Нарай малые түрүү боксово аргаар түлжүүлхэ дүй дүршэлэй нэбтэрүүлэгдээгүй дээрэhээ Ехэ-Нугын совхоздо жэлэй үнгэрhэн 8 hарада аяар 105 тугал, тэрэ тоодо 35-ниинь бүри нарайгаар гарзалаа.

Тэдэ ажахынуудта туналнуудые таарамжатай hайн, хуурай дулаан, дээрэ дүндылгэгдэhэн полтой байрада байлгаха, зооветеринарна нарин заабариин ёhoop харууhалха, эдеэлүүлхэ, илангаяа оролдосотой бэрхэ, үнэн шударгы хүнүүдые туналшадаар табиха хэрэгтэй болоно.

Хүгшэрhэн, муудаhан, үбшэлhэн үнеэдые hайн гунжадаар hэлгэжэ байха гээшэ hү үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Тиигэхын тула ажахы бүхэндэ 100 үнеэн бүхэндэ 20 түрэхэ гунжадтай, 30 эмэ хашарагтай, 40 эмэ бурутай байха ушартай. Эмэ буруу, хашараг бүхэнэй шэгнүүрые үбэл-зунгүй сүүдхэдэ 500—600 граммhаа бага бэшээр нэмээлгэжэ, түргэн томо тобир болгоод, саг соонь ороондо оруулаад, түрэлгэдэнь зүбөөр бэлдээд байгаа hаа, үнеэдэй тооее жэл бүхэндэ 8—10 процентээр олошоруулха, мүн 15—20 процент хүгшэн, муу үнеэдые лодоhондо гаргаха...

Энээнэй ашаар бү... hү шэмэ заатагүй д... дэхэ байна.

Тиигэхэ арга бо... колхоз, совхоз бү... Теэд районой ажа... хэбэридэ табигдаха... руу, хашараг, гун... сагтань hүрэгhөө ил... рин харууhанда... Илангаяа Ранжуров... жэтэ колхоздо,... Улаадайн, Худэрии... зуудта тиимэ байда... Тэрээнhээ боложо,... раг, гунжад болзо... хүсөөгүй, жэжэ тур... даг, саг соогоо үр... дэггүй.

Иигээд ерэхэдээ з... скэ тоо бүридхэлэй... болон селекционно... риин хангалтагүй м... бигдаhанhаа, мэр... үшөөл харюусалга б... хүдэлдэгhөө болоно.

Эдэ бүгэдые... район дотор hү hаа... саашадань дээшэлүү... эдеэ ехээр үйлэдбэ... рэндэ худалдаха түсэ... ямаршье сагта най... дүүргэдэг болохын... бүтээхэ юумэн ехэ,... шиидхэгдэхэ болоhо... далнууд олон. Энээ... лүүлхэ хэрэгтэ бүл... орон тэмсэхэ, үдэр... оролдохо гээшэ... малшадай, мэргэжэл... тэлбэрилэгшэдэй гол... болоно.

П. ГА...
Хяагтын районой... ажахын упра...

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ
тобшо мэдээсэл

ЭЭЛЖЭЭТЭ ПЛЕНУМ

Кабанскда КПСС-эй райкомой ээлжээтэ пленум боложо үнгэрбэ. «Партиин XXVI съездын КПСС-эй удаадахи пленумүүдэй эрилтын ёhoop коммунистнуудай ажалай болон ниитэ-политическэ эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ талаар партийна эхин организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» гэhэн элидхэл партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Каниболоцкий хэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, Сэлэнгын ЦКК-гай парткомой секретарь П. И. Суранов, Мысовая станциин машинист Н. В. Созыкин, Кабанскын загаhанай заводой партийна организациин секретарь, КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн О. Г. Стрекаловская, бусад үгэ хэлэхэдээ, энэ шухала асуудалаар ямар хүдэлмэри ябуулжа байдаг тухайгаа хөөрэhэн, бии байгаа дутуу дундануудые дээрээ тогтоhон байха юм.

Тэрэшэлэн райгүйсэдкомой соёлой таhагые даагша Л. И. Рюмкинагай соёлой-гэгээрэлэй эмхинүүдэй хүдэлмэри саашадань hайжаруулха талаар районой партийна XXXVII конференциин тогтоолой хэр бэелүүлэгдэжэ байhан тухай мэдээсэлые КПСС-эй райкомой пленум шагнаба.

А. ПОПОВ,
КПСС-эй Кабанскын райкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таhагые даагша.

СЕКРЕТАРЬНАРАЙ hУРАЛСАЛ

КПСС-эй райком районойнгоо колхоз болон совхозуудай партийна организацинуудай секретарьнарай ээлжээтэ семинар үнгэргэбэ. Эндэ сугларагшад отделенинүүдэй партийна организацинуудта тоосоото hунгуулиин суглаануудые үнгэргэхэ, партийна болон экономическа hуралсалай шэнэ жэл түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаха гэхэ мэтын асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ. Тиихэдэ хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари саашадань дээшэлүүлхэ асуудалда онсо анхарал хандуулагдаа.

Стахановска хүдэлөөнэй эхилhээр 50 жэлэй ойн болохоёо байhан тухай тон hонирхолтойгоор партиин райкомой секретарь Н. Т. Хабалов хөөрэжэ үгөө. Тиихэдэ партиин райкомой эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таhагые даагша П. И. Кравцов, пропаганда болон агитациин таhагые даагша С. И. Немчинов болон бусад үгэ хэлэhэн байна.

Н. СОДНОМОВ,
КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой инструктор.

ИЛАЛТЫН ОЙЕ УГТУУЛАН

Гусиноозерско ГРЭС-эй барилга дээрэ Агуу Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаhан социалис. мүрысөөн улам үргэдэнэ. Энэ мүрысөөнэй долгин соогуур эрхим амжалтанууд түйлагдана.

ГУСИНООЗЁРСКО ГРЭС-эй БАРИЛГА ДЭЭРЭ

Тиигэжэ, жэшээнь, «Востокэнергомонтаж» управлениин Р. Б. Ривкинэй ударидадаг Гусиноозерско хабсаралгын управлениин барилгашад подрядна барилга-хабсаралгын хүдэлмэриингөө найман hарын түсэбые 122,3 процент дүүргэhэн байха юм. Нэгэ хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб дунда зэргээр 101,4 процент дүүргэгдээ.

Тус управлениин ажалша бэрхэ барилгашад ажалай бүтээсые түсэбhөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ гэhэн партиин шиидхэбэри үлүүлэн дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэнэ. Мүн барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн нэмэжэ хямдаруулха талааршье яhала амжалта түйлагдаа. Энэ хугасаа соо барилгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн 242 мянган түхэригөөр доошолуулагданхай. Нэгэ түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 62,75 мүнгэн гаргашалагдана. Харин түсэбөөр 71,06 гэжэ хараалагданхай юм. Ажалайнь журамшье энэ коллективтэ hайжараа. Хүдэлмэриhөө hамшаха ушар энэ хугасаа соо 2,5 процентээр үсөөрөө.

ГРЭС-эй барилгашад түйлаhан амжалтаараа hанаагаа амараагүй. Тэдэнэр үшөө ехэ илалтада зоригжонхой.

ДҮЙ ДҮЙШЭЛhЭЭ ЭХИТЭЙ

ГРЭС-ые түлишөөр хангаха 2-дохи кранай барилгын объект дээрэ М. И. Давиденкын толгойлдог слесарь-хабсаргагшадай бригада хүдэлнэ. Энэ хадаа станциин хоёрдохи ээлжээнэй барилгын тон харюусалгатай участогуудай нэгэн юм. Тиимэhээ эндэ «Востокэнергомонтаж» управлениин түрүү бригада табигданхай. Тус бригада байгша оной үнгэрhэн найман hара соо найма дахин барилгашадай хоорондын социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, солоёо дурдуулhан байна.

Тус бригада ГРЭС-эй түрүүшын ээлжээнэй барилгада хабаадажа, нэгэдэхи краниие хабсарган тодхоhон намтартай. Тиихэдэ иимэ кран эгээл түрүүшынхеэ эндэ ашаглагдаа. Ойлгогдоогүй юумэн, бэрхэшээлнүүд али олон ушарха. Мүнөө тэрэ краниинь зогсолтогүй hайн хүдэлhөөр. Харин бригада тэндэ олоhон дүй дүршэлөө мүнөө хоёрдохи кранай барилгада хэрэглэнэ.

Хамтын подрядаар ажалладаг энэ бригада Агуу Октябриин 57 жэлэй ой болотор тус кранайнгаа хабсаргалгые дүүргэжэ, хүүргэ болон кран үргэхэ гидро-түхеэрэлгыень бэлдэхээр зэhэнхэй. Тус объектые саг соонь hайн шанартайгаар ашаглалгада тушаахын түлөө бүхы хүсөөрөө эрмэлзэн хүдэлжэ байhан участогай начальник В. И. Соколов, мастер С. Д. Пецкович гэгшэдэй эдэбхи оролдосые тэмдэглэлтэй.

АЖАЛАЙ БҮТЭЭСЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй hүүлшын жэлэй дүтэлхэ бүри «Востокэнергомонтаж» управлениин уралан наринжуулагшад зохёохы ажалдаа улам ехэ эдэбхи үүсхэл гаргана. Байгша оной найман hарын туршада тэдэнэр уралан наринжуулгын 8 дурадхал-мэдүүлгэ оруулаа. Тэдэнь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэн хэрэглэгдэхэдээ, 28 мянган түхэригэй экономическа ашаг олзо үгэhэн байна. Тиигэжэ эдэ зохёохы ажалтада жэлэйнгээ социалис уялгануудые бүри мүнөө 8 мянган түхэригөөр үлүүлбэ. Энэ ехэ амжалта эдэбхитэй hайнаар хүдэлhэн уралан наринжуулагшад электроцехэй начальник Г. Ф. Захарченко, хоёрдохи участогай начальник В. И. Соколов, прораб М. Г. Наталинов, бусадай оролдолгоор түйлагдаhан байна.

Энэ жэлэй дүрбэдэхи кварталда гагналгын цехэй хүдэлмэрилэгшэд А. М. Залуцкий, Н. Н. Разиньков гэгшэдэй оруулhан уралан наринжуулгын үшөө хоёр дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагданхай. Тэрэнэй экономическа ашаг олзо 3,5 мянган түхэриг болохоор багсаагдана.

«Востокэнергомонтаж» управлениин коллективтэ уралан наринжуулгын хүдэлмэриин эмхидхэлдэ ехэ анхарал хандуулагдадаг юм. Эндэхи зохёохы ажалтанай бүлгэмдэ залуушуул олошоронхой. Управлениин уралан наринжуулагшад бүхы зохёохы оролдолгоёо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин гаргаша доошолуулха хэрэгтэ зорюулна.

З. СУСЛОВА,
«Энергостроитель» газетын редактор.

ФЕРМЭ БҮХЭНДЭ-ЭЛБЭГ ТЭЖЭЭЛ

ОРОЛДОЛГЫН ХҮСЭН

Үдэhөө үнгэржэ байхада урдахи хяранuудай оройгоор аадарай үүлэн бөөгнэржэ, туулган хүндөөр үдхэрхэ хирэдэ Харгана-Хорёоной сабшалан дээгүүр үлеэhэн hэбшээн шангадаад орхибо. Удаbашьегүй хойто хадануудай саанаhаа сагаан тооhо татаhан бараан хүхэ үүлэдэй бултайхада эндэ бороогой адхархань эли болобо.

hалхинай эршэ улам шангадаад, аадарай түрүүшын томо дуhалнууд тобжогоноод абаба.

— Үшөө нэгэ багса! Тиигээд дүүрээ, — гэжэ hүри нюруулагшад hүхирнэ. hүриин хажууда асарагдаhан хэдэн багса үбhэн сомоо дээрэ гаргагдажа, hүри нюруулагшад ажалаа дүүргээд, газарта бууба.

— Арайхан лэ ороймжо урдибэбди, — гэжэ звеное даагша Юрий Шобосхоевич Шомоев hанаанда хатаhан шарайтай дуугарна. —Оройдоол хэдэхэн үдэрэй ажал үлөөл даа, тэнгэриин иигэжэ байхада унжагайржал байнабди, — гэбэ.

Тэрэ үглөөгүүр Эрхирэгэй совхозой директор Марк Хантаевич Хандархаевтай уулзахадаа, үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын хэр ябажа байhан тухай hонирхобобди.

— Сэхыень хэлэхэдэ, hайрхаха юумэн үшөө үгы. Сагшье ошожол байна, — гэжэ тэрэ харюусаба.

Эрхирэгэй совхоз ниитынгээ малда 37 мянган центнер үбhэ, 800 тонно сенаж, 300 тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэжэ, 6 мянган тонно силос дарахаар түсэблэнхэй. Тиихэдэ намартаа тарялан дээрэhээ зеленко хуряагдахаар, hолоомон суглуулагдахаар хараалагдана. Ажахын мэргэжэлтэдэй тоолон тодорхойлhоной ёhoop, эдэ бүхы тэжээлэй шанартайгаар буйлуулжа, малдаа эдюулбэл, hүрэгүүдээ гэмгүй ондо оруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ аргатай.

hүүлэй мэдээгээр тус совхоздо 22 мянга гаран центнер үбhэн, 150 шахуу тонно ногооной витаминтай гурил бэлэдхэгдээд байна. Сенаж дараха хүдэлмэрээ саг соонь эмхидхэhэнэй ашаар түсэбhөө үлүү 450 центнер шэмэтэ тэжээл бэлэдхээ юм. Силос дараха ажал хоёрдохи отделенидэ hаянайл эхилжэ, түрүүшын 300 гаран тонно тэжээл траншейдэ дарагданхай.

Совхозой үбhэшэдэй долоон звеногой хэhэн ажалай дүнгүүдые зэргэсүүлэн харахада, ажахын хоёрдохи отделениин Георгий Семенович Разуваевай оньhожоруулагдамал звено 4 мянган центнер үбhэ бэлэдхэжэ түсэбөө дүүргэhэн байба. Энэл отделениин Лука Аверьянович Шкваровай звено 3490 центнер үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө баhал дүүргэнхэй.

Совхозой малшад үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ мүн лэ өөhэдынгөө хубитые оруулаа. Нэгэдэхи отделениин хонишод Рабдан Ринчинов, Ринчин Бадмаев болон бусад тусхай звено эмхидхэжэ үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Асагадай дунда hургуулиин багшанар, hурагшад болон эндэхи гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүдhээ бүридэhэн звено совхоздо ехэ туhа хүргэнэ.

Мүнөө совхоздо силос дараха тусхай бригада байгуулагдаад, тэрэниие дүршэлтэй механизатор Андрей Дабханович Банаев ударидана. Энэ бригадада силосэй дүрбэн комбайн, хоёр «Вихрь» обёосгорохой холисо сабшана. Нал хүхэ, хэршэгдэhэн ногооень найман автомашина, тэргэтэй дүрбэн трактор таhалгаряагүй траншейдэ зөөнэ.

Ниитын үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэ шиидхэхы хаhадаа оронхой. Тарялан дээгүүр шэнэ ургаса хуряалгын халуун ажалай охин үдэрhөө үдэртэ улам шангадажа эхилбэ.

Энээниие Эрхирэгэй совхозой түрүү ажалшад hайн ойлгожо, үдэр бүхэнөө үндэр бүтээсэтэй ажалаараа дүүргэхые оролдоно.

М. БАТОИН.
Загарайн район.

НЮТАГАЙМНАЙ ҮБГЭЖӨӨЛ

Санжай Цыбжитович Нимаевые Дээдэ-Хэжэнгэдэ танихагүй хүн байхагүй. Зүгөөр эндэ бэшэгдэhэндэ адляар нэрлэжэ hурабалтнай, дайралдаhан хүнтнай мүрөө хабшажа, «энэмнай хэн бэлэй, хэды наhанай хүн юм, хэд гэжэ үхибүүтэй юм ааб даа?» гэжэ тобшолон асууха байха. Үхи, хүбүүдэйнь нэрээр—тэрэнэй энэнэй эжы, баабай, абгай, хээтэй гэхэ мэтээр аха заха хүниие хүндэлэн нэрлэдэг hайхан заншал Хэжэнгэдэ бии. Харин Санжай Цыбжитовичые юрэ Самбуу баабай гэбэлтнай, нютагаархиниинь—ехэ, багагүй—барандаа танихал.

Ямаршье нютаг нугада—ябаhан лэ газартаа энеэдэ зугаа гаргадаг, хошон үгэтэй, үхибүүдэй дунда оробол, үхибүүн зантай боложо, адли хүхилсэдэг хүхюу үбгэд, хүгшэд байдаг гээшэ ааб даа. Манай Самбуу баабай эгээл иимэ үбгэдэй нэгэн юм. Тиимэ хадань тэрэниие ехэ, багагүй танидаг, энэл нэрээрнь баран хандадаг байна бшуу.

Зүгөөр Самбуу баабайе гансал ямар нэгэн энеэдэ зугаа гаргаад лэ ябадаг, хүдэлмэри хэдэггүй хүн гэжэ ойлгожо болохогүй. Тэрэнэймнай намтар баян юм.

С. Ц. Нимаев 1915 ондо түрэhэн. Эсэгэнь модооршье, түмэрөөршье дарха хэдэг байhан гэхэ. 11—12 наhатай болоод ябахадаа, нютагтань эмхидхэгдэhэн hургуулида орожо, Хабтаа Хуса гэжэ багшада могнол үзэг тоо бодолго хоёрые хоер жэлдэ заалгаhан байна. Тиигэжэ уншажа, тооложо шадаха болоhоной hүүлээр эсэгэдээ туhалагшань болоо.

1933 ондо колхоздо ороо. Хэжэнгын МТС-эй дэргэдэ нээгдэhэн трактористнарай курса дүүргээ. Мөөртэ трактор жолоодожо, колхоздоо ехэ ажал хэжэ байтарнь дайн эхилээд, 1941 оной июль hарада дайнда мордоhон байна.

Ленинградска фронтын стрелково 1016-дахи полкын сэрэгшэдэй бүридэлдэ орожо, богонихон сагай туршада автомат буугаар буудажа hураад, булимтаран ороhон дайсаниие буугай мэргээр хороожо ябатараа, баруун гараа хүндөөр шархатаhан юм. Госпитальдо орожо аргалуулбашье, дайшалхы нүхэдтөө тэхэрихэ аргагүй байhан тула инвалид болоод, нютагаа бусаа hэн.

Дайнай үедэ хүдөө нютагуудта ямар байдалай байhан мэдээжэ юм бэээ. Бүhэтэйшүүл хаанашье хэрэгтэй байгаа. Трактортаа дахинаа hуужа шадахагүй байгаа. Тиимэhээ Ханда нүхэртэеэ колхозойнгоо хонин hүрэгые харадаг болоо. Самбуу баабайтан олон жэлдэ хони хараа hэн. Амжалтатайшье хүдэлөө.

Түрэл ажахыдань найдамтай залуу халаанай бии боложо эхилхэдэ, Самбуу баабайтан хонинhоо гараhан юм. Үбэл, зунгүй хони дахажа ябаха, түл түрэсыень абаха гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ ааб даа. Дайнайнь хойшолон үнөөхи буудуулhан гарыньшье шархирха. Тиин С. Ц. Нимаев 1970 ондо лугавод болобо. Тэрэнэй уhалдаг байhан Тэндит, Сагаан-Хушуунай сабшалангууд нилээд hайнаар ургадаг болоо hэн. Гектарай 17—18 центнер үбhэ абаха гээшэ тэрэ үеын байдалаар муу дүн бэшэ hэн. Мүнөөнэйхидэл адли техникэшье байгаагүй. Самбуу баабай хазаар мори унаад лэ, хүрзэ үргэлөөд, хабар эртэнhээ бүхэли үдэртөө нуга сабшалан дээгүүрээ Тэндит голойнгоо уhые хаанаабаар татажа ябадаг бэлэй.

Иигэжэ ябахадаа, үбгэжөөл үнгэрэн ошоhон он жэлнүүд, үйлэ хэрэгүүд, дайн сэрэг тухай бодомжолдог бэлэй.

...Юрэдөө, хүн түрэhэн нэрэеэ дээрэ үргэжэ ябаха эсэгынгээ заабариие алдаагүйб даа. Дайсан золигые үшөөл hайса хороолсохо юм аад лэ баруун гараа шархаташоо hэм. Халагни... Мүнөө болоод, амидын жаргалые эдлэжэ hуухадаа, эхэ, эсэгын буянтай шолмо байгаалби. Ганса хүбүүгээ айл аймаг болгожо, аша үринэрөө үдхэлсэхэ, харалсахаhаа ондоо намда ямар зорилго байхаб даа гэжэ, бэеэ hамааруулдаг hэн.

Тэрэнэй хүбүүн Самбуу Нимаевич Санжеев Эрхүүгэй хүдөө ажахын институт дүүргэhэн. Мүнөө Хэжэнгэдээ СПТУ-да багшалдаг. Үбгэ, эсэгэ болон баабайгаа h... лэ түбhэндэ гар... юм. Тэрэнэй шад... байхагүй даа, яhа... тай юм.

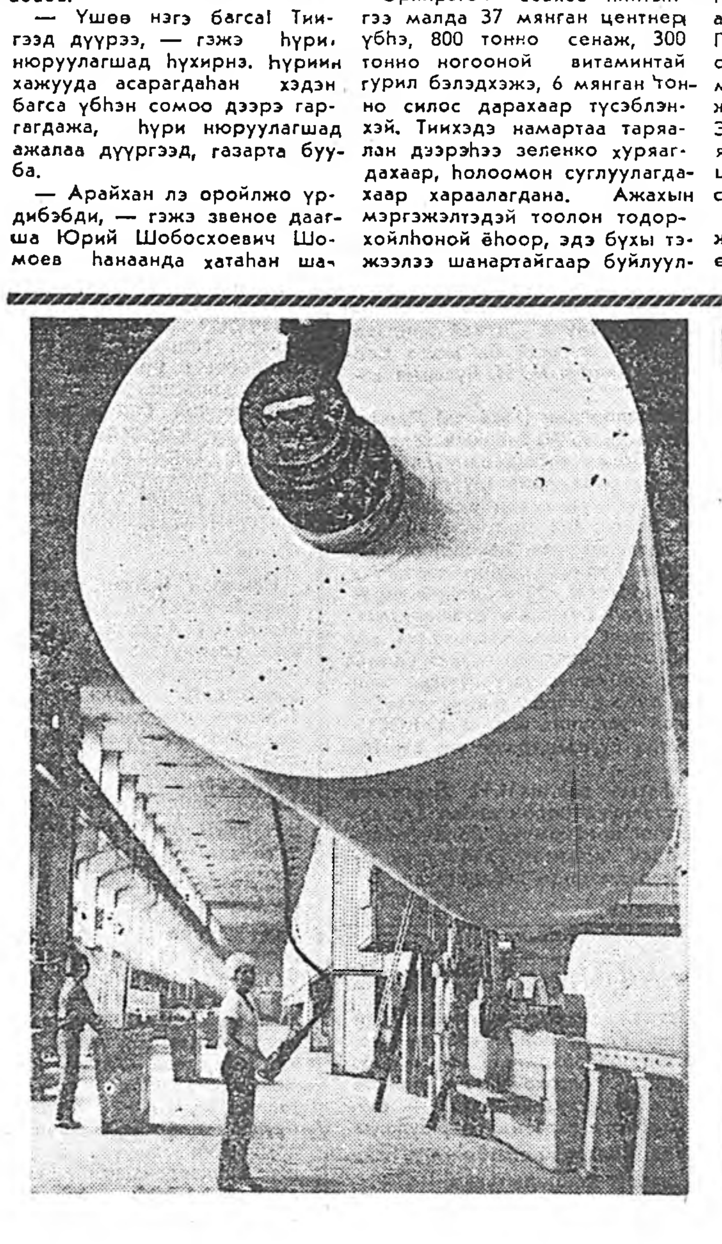
Самбуу баабай... hанай дабаанда... гэртээ миин hууж... «Первомайский»... дахи отделенидэ... соо энэ тэрэ юум... даг гээшэ. Жэшэ... шанай байрада... ха, сонхыень шэл... дэй эдеэ хоол бэл... тэ ажал тэрээндэ... байдаг.

Тэбхэр дүшэн ж... эй гэшүүнэй зэр... С. Ц. Нимаев... еhотойл жэшээ бо... рэймнай энгэртэ... Алдар Солын III... болон олон меда... даг юм. Хиргагдаш... буурал сагаан то... ден, медальнуу... нуулhан үбгэн... клубта сугларагш... «Самбуу баабай,... «Самбуу баабай,... гээшэб!» гэхэ м... нуудта харюусан,... гүй иишэ тииш... hуудаг юм. Теэд... hанаандань таарам... жэ, юрын юумэн... тойхоноор хөөрэж... ларагшадай дунд... энеэдэ гаргажа, «С... бай, яахадаа та к... ядадаггүй гээшэб... hуухадаа, нютагай... жаргалаал эдлэнэ...

Б. ...
хүдөө...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С... ев—Самбуу баабай.

Хэжэнгын район.

Амарай целлюлозо-картоной комбинат (Хабаровскын хизаар) байгша ондо, нёдондонойхидо орходоо, 6 процент ехэ вискозно целлюлозо гаргаад байна. Мүн арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгээе 31 процентээр ехэ болгоо. Тиигэжэ жэлэй эхинhээ хойшо 850 мянган түхэриг алмаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хатаалгын цех соо.

ТАСС-ай фотохронико.

Совет орон дотор

УРГАСА ХУРЯАЛГЫН ТҮГЭСХЭХЫ ШАТА

БАРНАУЛ. Алтайда ургаса хуряалгын хүдэлмэри шиидхэхы шатадаа оронхой. Дүрбэн миллион гектарай орооhото ургамалнууд хадагдаад, энэ талмайн хахадhаа ехэ хубиинь ороохон сохигдоод байна. Таряалангай hүүлшын гектарнуудта томодхогдоhон комплекснууд хүдэлжэ эхилээ.

Ургаса хуряалгын түгэсхэхы шатада транспорт сүлөө забгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Косихинска райондо эмхидхэгдэhэн хүдөө ажахын ашаа зөөлгые залан хүтэлхэ түб транспортын ябаха маршрудые зохёонхой. Ороохо тарянай ехээр сугларhан ажахынуудта диспетчерскэ албанай туhаламжаар ехэ ашаанай автомобильнууд ба автопоезднууд дары түргэн эльгээгдэнэ. Часай графигай ёhoop таряа тушаан абалгын пунктнууд болон элеваторнуудта ороохон зөөгдэнэ. Энэнь техникын hаатаха ушарнуудые болюулха, ороохо тээхэ ба буулгаха сагые хороохо арга олгоhон байна. Эндэ үдэр бүри автомобиль бүхэн 26—30 тонно ороохо зөөнэ. Мүнөө жэлдэ бүхы районуудта ашаа зөөлгые залан хүтэлхэ иимэрхүү түбүүд байгуулагданхай.

ШАНАРТА — ГОЛ АНХАРАЛ

ТАШКЕНТ. Узбекистанай полинууд дээрэ «сагаан алта» хуряалга түлэг ябуулагдана. Ташкентскэ, Бухарска, Сурхандарьинска болон бусад хэдэ хэдэн областьнуудай бэлэдхэлэй пунктнуудта эрхим шанартай хлопок-сырец оруулагдажа эхилээ.

Иимэ дүнгүүдые түйлалгада ажахын тоосоон ехэ туhа нэмэри болоhон байгаа. Урдахи жэлнүүдтэ орходоо ондоо юумэниинь юун болоноо гэбэл, мүнөө жэлдэ республикын олохон ажахынуудта хамтын подрядаар хүдэлдэг бригадануудай мэдэлдэ хлопок хуряалгын машинанууд үгтөө юм.

— Энээнэй урда тээ манай ажал хүдэлмэри гансал тоогой талаар сэгнэгдэдэг байhан юм, — гэжэ Ташкентскэ областиин Узбегэй ССР-эй 5 жэлэй нэрэмжэтэ совхозой механик-жолоошон Р. Мирходжаев хэлэнэ. —Мүнөө суглуулагдаhан хлопогой шанарта гол анхарал хандуулагдадаг болоо. Р. Мирходжаевай хүдэлдэг ажахын тоосооной бригадын бусадшье механизаторнууд машинануудайнгаа бункернуудhаа эрхим шанартай сырец буулгана. Мүнөө жэлэй ургаса хуряалгада техникэ эрхим шанартайгаар бэлэдгэдэhэн байгаа.

Хлопогой набша намаагай унаhанай hүүлээр республикын полинуудта хлопок хуряалгын 38 мянган машина гаралаа байна. Тэдэнэй туд бүхэниинь хоёр халаанда хүдэлхэ экипажнуудаар бүридхэгдэнхэй. Тэдэнэй туhаламжаар ургасын гол хубиинь хуряагдаха гэжэ хараалагдана. Хүйтэнэй эхилтэр түргөөр, гээлтэ хоролтогүйгөөр ургаса хуряаха зорилго табигдана. Мүнөө жэлдэ республикын агропромышленна комплексын бүхы хүдэлмэрилэгшэд эрхим шанартай хлопок хуряахые оролдоно. Юуб гэбэл, энэ сезондо абтаhан утаhанай хэмжээгээр тэдэнэй хүдэлмэри сэгнэгдэхэ байна.

УКРАИНЫН ХАРТААБХА

КИЕВ. Украинын ажахынуудта хартаабха хуряалга түлэг ябуулагдажа байнхай. Эртын сортын хартаабха хуряажа дүүргээд, механизаторнууд орой эдеэшэдэг сортын хартаабха малтажа эхиянхэй. Бүхы областьнуудта агрегадууд хүдэлгэгдэжэ эхилээ.

Ажалай тодорхой эмхидхэл, хуряалга-зөөлгын отрядууд болон комплекснуудта техникые гулидхалга хуряалгын хүдэлмэриие эршэмтэйгээр, hайн шанартайгаар ябуулха арга олгоно. Жэшээлбэл, Тернопольско областиин Подволочисско районой «Радяньска Украина» гэжэ колхозой механизаторнууд халаанайнгаа даабариие үдэр бүри үлүүлнэ. Тэдэнэр гектар бүриhөө 200 ба тэрээнhээ дээшэ центнер хартаабха суглуулна. Эндэхи тусхай шэглэлтэй подрядна звенонууд индустриальна арга технологёор «темп», «львовянка», «огонек» гэhэн hайн сортнуудые тарижа ургуулдаг. Урдахи жэлнүүдэйхидэ орходоо хартаабха зөөхэ ба хадагалха контейнернэ арга бүри үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Украинада 540 мянган гектарhаа дээшэ талмай дээрэhээ хартаабха хуряагдаха байна.

БАЙГААЛИ... ГАМТАЙГААР Х...

ИВАНОВО. Энд... дүүрэhэн «Орш... байгаалиин асууда... ралсал» гэhэн бүх... ференци дээрэ з... эрдэм мэдэсэ... асуудалнууд зүбш... дэhэн байна.

— Научно-техни... люциин үе сагта... тическа хүсэн бол... шэ, — гэжэ акад... Вернадский тэм... Байгаалиин жама... соходоо, бидэ ами... ды бэшэ байгаали... дохи харилсаануу... хубилгадаг байна... тойронхи байгаали... рай нөөсэнүүдэй... нөө ажаhуужа байг... дүйн үетэнэй элүү... лөө хүнэй харюуса... ехээр дээшэлнэ. ... hүүлэй жэлнүүдтэ... экологическа мэд... жүүлхэ зорилго б... боложо байнхай. ... дэ hургуулинуудта... олохон шэглэлнүү... жэлтэдые бэлдэдэ...

Байгаалида гамт... даха, энэ шэглэлэ... нүүдэй ажал ябуу... хэхэ шухала гэж... ренци тэмдэглэбэ.

...Н ССР-эй Наукануудай академиин Археологическа шэнжэлгэнүүэкспедици Зүүн Грузида hоо малталгануудые хэнэ.
...ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): түүхын ...ндидат Александр Нонешвили, ... лаборант Этери Хахиаш... ...етскэ археологическа экспедициие хүтэлбэрилэгшэ академик Андриа Апакидзе, ахалагша лаборант Изольда Манджгаладзе, түүхын эрдэмэй кандидат Анзор Сихарулидзе, экспедициин начальнигай орлогшо Вахтанг Николайшвили Мцхедтэ хэгдэжэ байhан малталгын үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ШЭНЭ БУЛАД ЗАМУУД ҮРГЭДЭНЭ

Манай орон — айхабтар ехэ түмэр замай гүрэн юм. Замуудаймнай утань — 150 мянга шахуу километр болодог. Мүн ябадалныьшье дэлхэй дээрэ эгээ ехэ. Сүдхын турша түмэр замнай 10,5 миллион гаран тонно ашаа, мүн 11,4 миллион хүн зөөнэ.

Гэтэр шэрэхэ, зөөхэ ажал улам ехэ боложол байдаг. Арадай ажахын бүхы hалбаринуудай үйлэдбэриин хэмжээн жэл эрхэ бүри ехэ болоно бшуу. Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ олдоhон айхабтар ехэ түүхэй эдые ашаглахын тула шэнэ районуудта ажал хүдэлмэри эмхидхэгдэнэ. Тиигээдшье гадаадын холбоо харилсаан, түүхын эрдэмэй, хүн зонмнай олошорно, арадай байдал hайжарна.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада шэнэ замуудые байгуулхаар хараалагданхай юм. Тэдэнэй эгээл ехэнь Байгал-Амарай түмэр зам (БАМ) болоно. Энээнэй утань — 3,200 километр. Байгша оной намар тэрээндэ hүүлшын — «алтан» рельс табигдахань. БАМ-ай ашаглалгада оруулагдахадань, Дэлэ-Ленин, Хойто-Байгалай, Урда-Якутай, Тындын болон бусад шэнэ территориально-үйлэдбэриин комплексууд Сибирьтэ ба Алас-Дурна зүгтэ хүгжөөгдэжэ болоно. Урдань бүглүү бүтүү хизаар байhан газарта шэнэ хорот болон тосхонууд бодожо байнхай.

Табан жэлэй эсэс багаар 650 километр утатай Сургут—Уренгой—Ягельное гэhэн түмэр зам ашаглалгада эхилхэ. Энэнь Сургут—Нижневартовск замай хойто зүг тээшэ ошоhон ургэлжэлэлынь болоно. Эдэнь Тюменскэ областиин нефть болон газай хэбтэшэнүүдые ашаглаха, энэ хизаарта транспортна хэлхеэ холбоо хангаха зорилгоор хэрэглэгдэхэ.

Москвагай түмэр замай узелай Рязань—Воскресенск гэhэн участогые хүнгэдхэхын тулада Рыбное—Узуново гэhэн линии табигдана. Хэдэн шэнэ Закавказида баригдажа байна. Оронойн Европын хубидахи түб нютагуудые Урда Закавказитай улам hайн транспортна холбоотой болгохын тулада Ижеван—Раздан гэhэн 78 километр утатай зам байгуулагдана. Азербайджанда баригдажа байгаа Евлак—Белоканы гэжэ харгы тэндэхи худөө ажахые хүгжөөхэдэ хэрэгтэй. Мүн лэ энэ зорилгоор Грузида Мараба—Ахалкалаки гэhэн линии табигдана.

Хэдэн шэнэ түмэр замай барилга энэ табан жэлдэ түгэсхэгдэнхэй. Жэшээнь, Погромное—Пугачевск гэжэ замаар Сибирь болон Кузбассhаа баруун тээшээ ашаануудай абашалгаха, энээнэй ашаар Транссибириин зам бэ Кропачево—Куйбышев гэhэн линии хүнгэдхэгдэбэ. Мүн Киев—Триполи гэhэн харгы хүдэлжэ эхилнхэй. Энээнэй ашаар Киев руу ошоhон ондоо замууд хүнгэдхэжэ, тус хотые Приднепрови, Донбасс, Крым болон Кавказтай сэхэ холбоhон байна. Агрыз—Круглое Поле гэhэн линии Татарай АССР-эй шэнэ томо промышленна районуудые Горьковско харгыда орохо арга олгобо. Ереван, Ростов-на-Дону, Уфа гэхэ мэтэ угаа шангаар хүдэлдэг түмэр замуудые хүнгэдхэжэ, тэдэнние тойрон гарhан хэдэн харгы байгуулагданхай.

Түмэр замые электрижүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Байгша табан жэлдэ 5500 шахуу километр утатай замда электрын элшэ хүсэн хэрэглэгдэдэг болохо. Тиигэжэ 1985 оной эсэс болотор харгы замаймнай 60 процентнь электрын хүсэндэ оруулагдаха юм.

Григорий САВЧЕНКО,
СССР-эй зам харилсаанай министрэй орлогшо.
(АПН).

БИОРИТМЫН ЕХЭ УДХА ШАНАР

Саг гээшэ астрономическа ба биологическа гэжэ хоёр янза байдаг юм. Энэ hүүлшынхинь юун бэ гэхэдэ, амиды юумэн астрономическа сагые ондо ондоогоор мэдэрдэг байна. Жэшээнь, манай ами наhанай ямар нэгэн үедэ саг гээшэ айхабтар түргэнөөр үнгэрдэг, харин нүгөө зарим үедэнь нэгэ газарта тогтошоhон шэнги, саг онсоhо удаашагүй гээшэ. Юрын үедэ бидэнэр хэдэн сагай үнгэрhэниие зүбшүү тодорхойлдогбди. Харин сэдьхэлэйнгээ хүшэр хүндэ мэдэрэлэй абтаhан үе, али айхабтар ехэ абьяас баймашанай үедэнь сагые ондоогоор тодорхойлдогбди. Астрономическа зүйлнүүд биологическа ритмдэ угаа ехэ нүлөө үзүүлдэг юм. Газарай өөрыннгөө голые тойрон эрьелдэлэ, харин тиихэдэнь үдэр hүни hэлэлсэлдэхэ амиды юумэнүүдэй биологическа бүгэд нэгэн үедэ hүниин номгорлогоонь тодорхойлдог. Зарим организмуудай үдэртөө эдэбхитэй, харин нүгөө зариманинь hүниндөө эдэбхитэй болодог гээшэ. Хүн гээшэ хэр үдэртөө эдэбхитэй байдаг гээшэ аб даа. Гэбэшье хүн зоной 50 процентнь үдэршье, hүнишье илгаагүй hайнаар хүдэлжэ шадаха байдаг. Харин 33 процент зон hүниндөө ехэ үрэтэйгээр хүдэлдэг (тэдэние «бэгсэргэнүүд» гэдэг), мүн 17 процент зон эртэ үглөөгүүр hайн хүдэлдэг (тэдэ «булжамуурнууд» гэдэг). Нарые Газарай тойроод эрьелдэхэ дүрбэн сагай hэлгэлдэлгые тодорхойлно. Энээнhээ гадна, Наранай гурба ба дүрбэн нэгэн жэл болоод лэ ехэ эдэбхитэй болодог, мүн амиды амитадта ехэ нүлөөлөө гэжэ элирүүлэгдэнхэй. Поэт, зохёолшо, композитор болон уран зураашадай үе-үе болоод лэ абьяастай бэрхээр зохёохо ажалаа хэдэгынь энээнтэй дулдыдана гэhэн hанамжа бии. Жэшээнь, Лермонтов, Брюсов, Есенин, Маяковскиин гэгшэд Наранай тон эдэбхитэй байhан жэлнүүдтэ эгээл олон хөөл бэшэжэ гэжэ тодорхойлоо. Харин Баратынскиин, А. Толстой, Блок гэгшэд Наранай эдэбхигүй байhан жэлнүүдтэ тон hайнаар ажаллажан байдаг. Hүүлэй жэлнүүдтэ хүнэй ритминүүд тухай судалгаа болонхой. Г. Свобода, В. Флейс гэжэ эрдэмтэд дүрбэн гурбалай ёhоор, 23 хоноод ла хүн бүхэнэй хүсэ шадал нэмэдэг, 28 хоноод мэдэрэлынь, 33 хоноод ухаанинь хурсададаг. Бүри 1925 ондо манай ороной эрдэмтэ Н. Я. Пэрна гэгшэ ами наhанай гол жэлнүүд тухай теори гаргаhан байна. Тэрэнэйнь ёhоор, 7, 13, 19, 26, 32, 37,43, 52 ба 59 наhанууд хүнэй амидаралда гол болоожо, эдэ үенүүдтэ хүнэй зохёохы бэлиг шадабаринь хурсададаг. Эдэ үенүүдынь хүн бүхэндэ ондоо юм. Жэшээнь, А. С. Пушкинай зохёохы бэлигынь 18, 25—26 ба 31—32 наhандань ехэтэ hалбарhан байгаа.

Мүнөө үедэ хүнэй биоритмнүүд, тэрэнэй жама ёhон гүйсэд тодоруулагдаадүй юм. Гэбэшье бүри мүнөө үедэ эдэниие зарим ушарта хараада абадаг болонхой. Жэшээнь, зарим эмүүдые үдэрэй гурба хүртэхэ гээд лэ дүүрэдэг бэшэ, харин хүртэгшэ хүнэй биоритмhээ дулдыдуулан, сүүдхын ямар нэгэн тусхай часта хүртэхэ гэдэг. Мүн зарим предприятида дээрэ дурсагдаhан «булжамуур хүниие» hүни хүдэлгэдэггүй, харин «бэгсэргые» үглөөгүүр ажалда гаргадаггүй болонхой.

Хэды сагай үнгэрhэн хойно бидэнэр хэдыдэ Третьяковско галерей ошолтойб, ямар сагта ажаллахада, аятайб, али үедэ шүлэг, дуу гү, али инагтаа бэшэг бэшэлтэйб гэжэ мэдэдэг болохобди гэжэ найдагдана.

М. БЕРЕЗКИН,
медицинын эрдэмэй кандидат.

...ОЛОГИИН ...АЛТАНУУД

...геологиин ми...нскэ шангай ла...ссор Е. А. КОЗ...й хэгдэhэн хөө:

...хорин жэлэй ...логи бүхы дэл...ан шэнжэтэй эр...боложо байнхай. ...та малтамал...л хуурай газар...дэг байгаа бшуу. ...хуурай газар... ...океан далайн ...шэнжэлгэ хэг...онол арганууд ...болонхой. Жэ...үлинhаа шэн..., мүн үлэмжэ ...нүүд малтагда... гүнзэгыдэ ар...километр гүнзэ... арга хэрэглэл...алан туршагда... хахад арал дээ...дээрэ анха түрүү... хоёр километр ...нэй үрэмдэглэ... авар тэрэ доро ...жэ элирүүлэгдэ...дэрэхидэ орходоо ...нзэгыдэ ондоо бо... малтамалнууд ...урдань hанадаг ...Теэд тиимэ бэшэ ...Мүнөө Украинада ...жанда мүн лэ ...дэ үрэмдэлгэ хэг...ламаш-15000» гэ...тын ехэ hайн тү... байгуулагданхай. ...тье хатуу шулууе ...эн ороно.

...анецууд океа... доошонь малта... бидэнэр хуурай ...танабди. Юундэ ...и, — гэжэ зари...г. — Ушар юуб ...етскэ Союз бүхы ...рай зургаанай нэ... шуу. Тиимэhээ ...арга, доро гүнзэ...р малтамалнууд ...элирүүлхэ манда...

...еологуудай үшөө ...тань гэхэдэ, анха ... СССР-эй кос...ескэ карта табиг...замбуулинhаа хэг...-зурагууд олоор ...энэ хадаа ма... газар дайдын ...а байгууламжые ... угаа туhатай

...ээдэ хадын поро...алхо элдэб олон ...нууд ухаалагдан... эндэ химическэ ...али «нойтон» арга ...эг hэн. Харин мү...-физическэ, рент...нскопическа олон ...э арганууд бии бо...р бодосой хэр ехэ ...гэнөөр тодорхойл...ой.

...электронно микро...ллургида металл ...алые шэнжэлгэдэ хэрэглэгдэдэг байhан. Харин мүнөө энээнниие геологууд хэрэглэдэг боложо, ажалдань ехэ туhа болоо юм.

— Мүнөө үедэ манай нарата юртэмсын планетэнүүд түргэнөөр шэнжэлэгдэжэ эхилбэ. «Сравнительная планетология» гэжэ шэнэ тусхай шэглэл бии болонхой. hара Марс болон Үүрэй солбоной дайда ба тэрээн дээрэхи байдалые шэнжэлхэдээ, Газарнай эртэ урда сагта ямар байгааб гэжэ ойлгохые оролдонобди.

— Океанай оёорыешье манай геологууд шэнжэлнэ. Таба-зургаан километр гүнзэгыдэ ажал ябуулагдана. Океанай оёорhоо олдоhон түмэр-марганецай конкреци гээшэдэ мүнөө маша ехэ анхарал хандуулагдана. Энэмнай нэгэ ехэ минеральна түүхэй эд шуу. Мүнөө лабораториин байдалда тэрээнhээ катодно зэд, никелиин карбонат, кобальтын сульфит, феррокобальт, минеральна үтэгжүүлгэ, мүн барилгын шлак гэхэ мэтые бии болгожо туршанхай. Гэбэшье энэ конкреци гээшые океанай оёорhоо дээшэнь гаргажа болоосоруулхань нилээд бэрхэтэй хэрэг юм.

— Минеральна ба түүхэй эдэй, түбхын түрүүндэ тулишэ болон элшэ хүсэнэй эшэ үндэhэ бэдэржэ, мэдэгдэhэн нөөсые улам ехэ болгохо гэhэн зорилго Коммунис партиин XXVI съезд табинхай. Малтамалнай ехэ гэhэн бата этигэлтэй байхада, промышленность найдамтайгаар хүгжэхэ ушартай. Тиин илангаяа Баруун Сибирьтэ ехэ шэнэ нөөсэнүүд олдожол байнхай. Сибирь ба Алас-Дурна зүгэй байгаалиин баялигые түргэнөөр ашаглаха хэрэгтэ Байгал-Амарай түмэр зам ехэ үүргэ дүүргэхэ хэрэгтэй. Эндэ геологууд горитой ажал хэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэйшье шэнжэлэлгын үрэ дүнгүүдтэ түшэглэн, БАМ-hаа haлаануудай хайшаа ошохонь тодорхойлогдохо бшуу.

— Ехэ газ болон нефть Каспиин далайн шадар доро гүнзэгыдэ олдонхой. Тэрэниие абахын тулада ехэ зөөри хэрэгтэй. Энэ ехэ гарза hүүлдэ харюулагдаха гү гэhэн асуудал шиидхэгдэхэ ёhотой болоно. Тиин тэрэниие ашаглаха хүдэлмэри эхилхын урда ехэ бодомжолжо, тооложо үзэхэ ёhотой юм.

— Байгша оной август haрада Уласхоорондын геологическа конгрессэй XXVII сесси Москвада үнгэргэгдөө. Энээн дээрэ геологиин олон шухала асуудалнууд зүбшөөгдөө.

Артур ПОДНЕК,
хөөрэлдөө хэбэ.

Советскэ Союз мүнөө дэлхэйн промышленна продукциин табанай нэгэ хубиие үйлэдбэрилэн гаргана. Энэ тоогой талаар тодорхойлhон зүйл ааб даа. Харин манай индустриин хүгжэлтын шанар, хэмжээн хэр дээгүүр гээшэб? Энээниие тодорхойлхо хэдэн жэшээ дурдая. Нэгэ миллион хахад киловатт хүсэнэй, дэлхэй дээрэ эгээл түгэс ядерна энергетическэ реактор оронгдомнай байгуулагдаад хүдэлжэ байнхай. Айхабтар үндэр дээрэ автоматическа станци гаргагданхай. Энэмнай 0,8 метр диаметртэй гэрэлтэй телескоп абажа ябана. Тиимэ томо телескоп ондоо ямаршье гүрэн замбуулиида гаргаагүй. Кольско хахад арал дээрэ малтагдажа байгаа нүхэн 12 километртэ хүрэбэ. Дэлхэй дээрэ үгы иимэ гүнзэгы нүхэн Эсэгэ ороной заводуудта хэгдэhэн түхеэрэлгээр үрэмдэгдөө бшуу.

Рободуудые бүтээлгэ угаа түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. Хэрбээ 1975 ондо СССР-тэ үйлэдбэриин ажалда промышленна 250 робот, 1980 ондо — 6600 хэрэглэгдэдэг байгаа hаань, имагтал 1984 ондо 11 мянга гаран промышленна робот бүтээгдэхэ юм. Бүри ерэхэ жэлдэ тэдэнэй олонхинь хоёрдохи үеын рободууд байха юм. Эдэнь түрүүшын үеынхиhоо ямар илгаатайб гэхэдэ, юумэ мэдэрдэг элдэб элементнүүдээр, тэрэ тоодо техническэ «харасаар» хангагданхай. Робот бүтээлгын талаар Советскэ Союз СЭВ-эй гэшүүн бусад оронуудтай хамтын программа бэелүүлнэ. Тиин энээнэй ашаар 1990 он болотор 200 мянган промышленна робот ашаглагдадаг болохоор хараалагдана.

МАШИНА БҮТЭЭЛГЫН ШУХАЛА ШАТА

Москвагай Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автомобильна завод шэнэлэгдэн хубилгагдажа, тэрэ шэнэ технологидо орохонь гэhэн мэдээсэл бүгэдын анхарал татана. Автомобиль гээшэ ядерна реактор, лазер, замбуулинай аппарат гү, али микропроцессор бэшэ. Автомобильна промышленность үнинэй hалбари ха юм. Тиигээд технологи шэнэлжэ, шэнэ продукци гаргадаг болохо гээшэ мүн лэ гайхамаар гэлымээр зүйл бэшэ. Жэшээлбэл, 1984 ондо манай орондо 3900 шахуу шэнэ түхэлэй машина, түхеэрэлгэ, прибор болон материалнуудые ашаглажа эхилхэ, харин хуушарhан 2200 түхэлэй продукци үйлэдбэрилхэеэ болихо гэжэ хараалагдана. Техническэ дэбжэлтын эрилтэнүүд иимэ шанга бшуу.

Теэд ямар ушарhаа автомобильна заводтохи шэнэдхэлгэ ехэ анхарал татааб? Ушар юун бэ гэхэдэ, эндэмнай хуряангыгаар ГАП (гибкое автоматизированное производство) гэжэ нэрлэгдэhэн үйлэдбэри байгуулагдахань. Иимэ үйлэдбэри түхеэрэлгээ hэлгэнгүйгөөр, хүдэлжэ байгаад, тон шэнэ түхэлэй продукци гаргалгада орохо аргатай байха. Энэнь промышленностьда айхабтар ашагтай юумэн. Гэбэшье тэрэниие бэелүүлхын тулада ехэ хүсэ зөөри гаргаха хэрэгтэй. ГАП-ые байгуулха гээшэ удха шанараараа, орёо бэрхээрээ замбуулинай дайдада гараха асуудалые шиидхэhэнтэй адли гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно. Юундэб гэхэдэ, энэмнай машина бүтээлгэдэ эрид хубилалта бэелүүлхэ ябадал болоно. Харин Москвагай автомобильна завод энэ түсэб бодото дээрэнь бэелүүлхэ туршалгын полигон болоно. Тэрээндэ совет болон гадаадын фирмэнүүд туhаламжа үзүүлхэ. Тусхайлбал, электротехническэ, электронно, станок бүтээлгын ба прибор бүтээлгын түгэс хүсэтэ промышленна hалбаринуудна тэрээндэ туhалха юм.

Москвагай автоматическа завод 1986 оной эхеэр энэ шэнэ технологёор продукци гаргажа эхилхэ юм. hүүлээрнь ондоо олон предприятинууд тэдээндэ орохо.

СССР-эй Наукануудай академиин президент А. А. Александровай бодомжоложо үзэhэнэй ёhоор, промышленностиие автоматизацилга ажалай бүтээсые 2—2,5 дахин сэхдхэхэ, харин таhалгаряагүй үйлэдбэринүүдтэ хүдэлжэ байгаашадай хахадыень шахуу сүлөөлхэ юм. Хүндэ хүшэр, нэгэ янзын хүдэлмэриие автомадууд хэдэг боложо, сүлөөрhэн олон хүдэлмэрилэгшэд шэнэ, бүри орёо мэргэжэлнүүдые шудалха аргатай болохо.

Леонид КОРЕНЕВ,
АПН-эй экономическа шэнжэлэгшэ.

∧ 1984 ОН ∇ СЕНТЯБРЬ ∧

УГАЙ ҮБШЭ ЭЛИРҮҮЛНЭ

Азербайджанай профессор М. Джавадзе түрүүтэй бүлэг эрдэмтэд болон врачнууд угаа дамжажа ерэhэн бөөрын үбшэнүүдые шэнжэлнэ. Ушарынь хадаа Азербайджанда хүрэжэ ошохонь бэрхэтэн, хада хабсагайтай газарнуудта түрэл хүнүүдэй хоорондоо гэрлэхэнь нилээд олоор ушардаг байжа, тэдэнэй дунда угай үбшэнүүд олоор дайралдадаг юм.

Жэшээнь, найматай нэгэ басаганай бөөрэнь ехээр муудажа, больницада оробо. «Хэмэл бөөрэ» гэhэн аппарадта тэрэниие холбоод, врачнууд өөрынь бөөрые тон наряар шэнжэлбэ. Тиин шуhыень үзэхэдэнь, нэгэ фермент дутуу байба. Энэнь уг дамжажа ерэhэн үбшэн байба. Зарим эм ба эдеэ хоол энээндэ таарахагүй, шуhан задаржа эхилхэ байгаа. Тэрэ басаганда эхэнь урда үдэрынь аспирин үгэhэниинь, энэнь таарахагүй байгаа бшуу. Тэрэ басага аБараа. Тиигээд эгэшэ дүүнэрыень үзэхэдэнь, тэдэнь мүн лэ тиимэ дутагдалтай байшаба. Энэ бүлэ медико-генетическэ консультацида тоосоондо абтаа. Үхибүүдтээ тиимэ эм ба эдеэ үгэхэгүй гэhэн заабари түрэлхидынь абаа.

Азербайджанайхидай дүй дүршэл халан абахаяа, врачнууд хаа хаанаhаа эндэ ерэнэд.

Баку.

К. МАДАТОВ,
П. САВИН.

...ЯМАР БАЙХА ЁhОТОЙБ

Дүшэн жэлэй урда, 1944 ондо Белоруссиин ниислэл Минскын фашис эзэмдэгшэдhээ сүлөөлэгдэхэдэ, тэрэнэй захада тракторна заводой hуури табигдаа бэлэй. Түрүүшын зуу мянган трактор бүтээн гаргахада, долоон жэл хэрэгтэй болоhон юм. Харин мүнөө эды шэнээн машина жэл бага үлүүтэй саг соо бүтээгдэнэ. Гурбан минута болоод лэ, конвейерhээ шэнэ трактор гарана ха юм.

Энээнhээ урагша эдэ хадаа манай орондо ба дэлхэйн дэлгүүртэ мэдээжэ болоhон МТЗ-80 гэжэ түхэлэй машинанууд байгаа. Тэдэ 80 мориной хүсэтэй юм. Тэдэниие олон жэлдэ ашаглалга юу харуулааб гэхэдэ, эдэмнай капитальна заhабаригүйгөөр 8—12 жэл хүдэлдэг, мүн 200 гаран янзын хүдөө ажахын элдэб зэр зэмсэгүүдые hэлгүүлэн хэрэглэжэ шадаха байна. Энэ машина ехэ шэрхи, гарза багатай юм. Иимэ hайн хадань тэрэниие дэлхэйн 70 оронд худалдан абадаг. Гэбэшье мүнөө энээнэй шэнэ модельнүүд ухаалагдана.

Мүнөө үесын трактор ямар байха ёhотойб гэhэн арсалдаанда Белоруссиин машина бүтээгшэд өөрын шэглэл баримталанхай. Тэдэнэр хүнгэхэн аад, элшэ хүсэ элбэгтэй, сэхэ передачатай ба бултадаа гол мөөрнүүдтэй трактор байгуулха зорилго табяа. Мүнөө тэдэнэр МТЗ-80 машинын үндэhөөр шэнэ трактор бии болгобо. Тэрэ 150 мориной хүсэтэй, дүрбэн тонно шэгнүүртэй. Бүхы гол шэнжэнүүдээрээ МТЗ-142 гэжэ шэнэ модель дэлхэй дээрэхи иимэшүү тракторнуудhаа дээшэ байна. Элшэ хүсөөр хангагдасань (тракторай шэгнүүрэй тонно бүхэндэ хүртэхэ мориной хүсэнэй хэмжээн) иимэ машинануудайхиhаа нэгэ хахад дахин ехэ юм. Энэ трактор гэдэргээ ябадаг, тиигээд урда, хойноньшье хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые hэлгүүлэн табиха аргатай. Тиимэhээ агрегат поли дээгүүр нэгэ дахин гарахадаа, нэгэн доро хэдэн ажал бүтээжэрхихэ аргатай болоно. Энэ юундэ шухалаб гэхэдэ, поли дээгүүр олон дахин трактор ябуулжа, хүрьhэ ехээр hандаргахагүй байна бшуу. Хилын саанахи эрхим тракторнуудта орходоо энэ шэнэ модель газарые нэгэ хахад дахин hулаар дарана. Тэрэнэй хамаг юумэниинь гар доро, жолоодоходо таарууу зохид юм.

— МТЗ-142 гэжэ шэнэ модельдэ орходоо, тракторайнгаа хүдэлхэ болзорые улам ута болгохые оролдонобди,— гэжэ «В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Минскын тракторна завод» гэhэн үйлэдбэриин нэгэдэлэй ахамад конструктор Петр Амельченко хэлэнэ. — Бүри мүнөө сүүдхын туршада таhалгаряагүйгөөр хүдэлхэдөө, тэрэмнай жэлhээ үлүү саг соо нэгэшье haатангүй хүдэлнэ. Энээнтэй дашарамдуулан хэлэхэдэ, манда бүри хүсэтэй МТЗ-160 гэжэ үшөө нэгэ шэнэ машина бии. Тэрэмнай түрүүшын шатада нэгэшье haатангүйгөөр 10 мянган час хүрэтэр хүдэлдэг болохо.

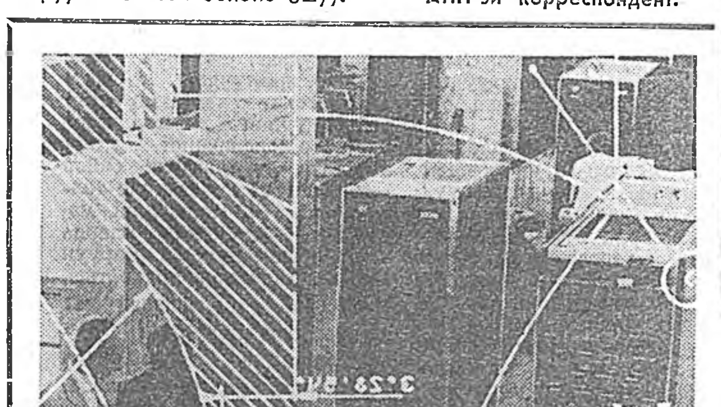
Бидэнэр трактораараа али бүхы ажалые улам түргэнөөр бүтээхые оролдонобди. Теэд энээнтэй хамта жолоодогшын ажал хүшэр шанга болоно. Тэрэ двигателиин ехэ, бага хүсэтэйгөөр ажаллахыень хараха, прицепной оньhонуудай хүдэлмэриие адаглаха, ябадалай аюулгүйе хангаха ёhотой. Али бүхы ажалай түргэнөөр бүтээгдэхэ тула штурвалай саана hууhан хүн улам олон мэдээнүүдые согсолон болбосоруулха ёhотой болоно бшуу.

Энэмнай орёо асуудал мүн. Тэрэниие шиидхэхын тулада саг хэрэгтэй. Мүнөө бидэнэр хэдэн процессые автомат аргаар бэелүүлэгдэдэг болгообди. Тэрэнэй нэгэниинь хадаа трансмиссиие жолоодолго болоно. Удаадахи зорилгомнай автомат аргаар передачаяа hэлгүүлдэг болохо ёhотойбди. Энэмнай нилээд орёо зорилго мүн. Юундэб гэхэдэ, дүй дүршэл ехэтэйшье жолоошон скоростиёо ондоо болгохо сагаа хододоо зүб тодорхойлдоггүй. Харин бидэнэр ажалые автомадта даалгахамнай бшуу. Тиихэдэ жолоошон акселераторайнгаа педаляар лэ скоростиёо тааралдуулха аажалтайл болохо. Хожомоо энэньшье автомат аргаар бэелүүлэгдэдэг болохо бэзэ.

Мүн эдэ шэнэ тракторнуудтаа шанараараа тон ондоо кабина хэнхэйбди.

Шэнэ кабина соо таарамжатай зохид. Энэмнай уужам, ябгэмэ хаалтатай. Тооhон орожо шадахагүй. Кабина соо фреоново кондиционер бии. Хэрэгтэй болоо hаань, радиотелефон, приемник, кассетнэ магнитофон тэрээн соо табижа болохо.

Григорий КОЛОБОВ,
АПН-эй корреспондент.

СВЕРДЛОВСК. «Уралмаш» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй НИИтяжмаш гэжэ хүндэ машина бүтээлгын эрдэм-шэнжэлэлгын институтда автомат оньhоор проект табилгын түхеэрэлгэ байгуулагдажа байна. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн ерэхэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха ёhотой. Тиихэдэ 1 миллион шахуу түхэриг алмаха арга олгохо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоодолгын ба проект табилгын автомат түхеэрэлгэнүүдэй отделениин машинна зал соо.

ТАСС-ай фотохронико.

...ХҮСЫЕ ЯАЖА ЖЭГДЭЭР ХЭРЭГЛЭХЭБ?

...ЕДЭ электрын эл...рэлгэ хумхаагаар ...унэй халуунай бо...нтай адли юм. ...рошада электрын эл...рэглэлгые харабал, ...багахан сагта айхаб...ноод, саашадаа ба...охо. Тиин элшын ...р гаргашалагдадаг ...эл хараадуулагдан, ...нцинууд баригдана ...рин тэрэнь бии хү...удхэдээ оройдоол ...удэлдэг.

...едэ тепловой станци ...рын элшэ хүсэнэй ...энь үйлэдбэрилдэг. ...р гэнтэ ехээр, гэн... бэшэ, харин нэгэ ...удэлхэдөө алмалта ...йдаг юм.

...шилдэгтэ зүйлые ...улалтайб? Нэгэдэ... элшэ хүсэ «эдидэг» ...нүүдые hүниин саг... болоожо болоно. ...экономическа «урма... болгохо гэхэ гү, али, ...ниин арбан нэгэн... зургаан саг бо... ...трын элшын үные ...ада болоно. Мүн ...тэ хүнэй хабеадал...н дэлжэ байха робо...дууды цехүүдтэ hүүлгэжэрхибал, үүри hайн.

Хоёрдохи замынь хадаа сагай талаар илгаатай нютагуудта оршодог элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдые нэгэдхэhэн электродамжуулгын широтно лининүүдые бариха ябадал болоно. Юун бэ гэхэдэ, электрын элшэ эгээл ехээр хэрэглэдэг сагынь эдэ нютагуудта адли бэшэ ушарhаань элшын эгээ ехээр хэрэгтэй болоhон нэгэ нютагтань нүгөө нютагhаа тэрэниие саг соонь эльгээхэдэ болоно бшуу. Жэшээнь, Сибириин, СССР-эй Европодохи хубиин ба Зүүн Европын оронуудай элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдые иигэжэ нэгэдхэжэ болохо.

Үшөө гурбадахи зам байна. Энэнь уhа хэрэглэлгэтэй адли юм. Юун бэ гэхэдэ, манай байрануудта уhа хэрэглэлгэ мүн лэ жэгдэ бэшэ бшуу. Уhанай иимэ «зүрилдөөе» шиидхэхын тулада урдань уhа тулхихэ башни гү, али баагуудые тодхоhон гэжэ мэдээжэ. hүни гү, али үдэр уhанай багаар хэрэглэгдэдэг үедэ сэбэрлэлгын түхеэрэлгэhээ гү, али худагhаа ерэhэн уhан нөөсэлгын амhартада оруулагдадаг.

Баhа нэгэ зам гэхэдэ, уhанай урдаха соргые ехэ үргэнөөр хэжэ болоно. Тэрэ соргонууд имагтал уhа дамжуулха бэшэ, харин тэрэниие суглуулан байха үүргэ дүүргэхэ бшуу. Эдэ хоёр шиидхэлэридэ ниитэ нэгэ зүйл юун бэ гэхэдэ, уhанай гарадаг газар ба тэрэниие хэрэглэдэг газарай хоорондо уhа гулидхан суглуулха оньhо ухаалаа бшуу.

Харин электрын элшые тиигэжэ болохо гү? Бидэнэр электрын элшые абажа hураабди. Тэрэниие дамжуулжа, мүн ондоо янзын элшэ хүсэн болгожо шададагбди. Теэд тэрэниие гулидхан суглуулжа шадаха гүбди? Шадаха даа. Бүри 1859 ондо Гостон Планте гэгшын дархалhан туулган аккумулятор электрын элшые гулидхагша анха түрүүшын зүйл болоhон юм. Мүнөө бидэндэ элдэб янзын химическэ аккумуляторнууд бии болонхой. Тэдэ туулган-кислотношье, мүн хатуу электролидтай батарейнүүдшье байха юм. Гэбэшье тэдэнэй хэмжээн бага тула ехэ элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдтэ тэдэниие хэрэглэхэ арга боломжо бирагүй юм. Эндэ гидроаккумулирующи станци гэхэ гү, али уhан соо, элшэ суглуулдаг станцинууд тон таарамжатай байна.

hүниин сагта элшэ хүсэнэй хэрэггүй болоходо, доодо бассейндэ байhан уhан дээдэ бассейндэ шахагдан ябуулагдадаг. Энээндэ элшэ хүсэн хэрэгтэй. Тэрэнь элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэhээ абтажа, уhанай сугларhан газарта гулидана. Үдэр гү, али үдэшын сагта элшэ хүсэнэй эгээл ехээр хэрэглэгдэхэ үедэ дээдэ бассейндэ байhан уhан доошоо оруулагдадаг. Тиин гидротурбина эрьелдэжэ, электрын элшэ генераторhаа элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэ ородог, тиигэжэ уhанай сугларhан газарта байhан элшэ газаашаа гарадаг. Эгээл тиимэhээ ГАЭС (гидроаккумулирующи электростанцинууд) гэдэгүүд элшэ хүсэндэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Гэтэр эдэ ГАЭС гэдэгүүдые бариха гээшэ бэлэн бэшэ юм. Тэдэниие байгуулхын тулада нилээд ехэ талмай сөөрэмдэ үгтэхэ болодог. Энээнhээ гадна, дээдэ ба доодо бассейнүүд 100 метрhээ бага бэшэ үндэрөөр хоорондоо илгагдаха ёhотой.

А. АСТАХОВ,
А. ТЕР-ГАЗАРЯН,
техническэ эрдэмэй кандидадууд.

ГАДААДЫН ОРОНУУДАЙ hОНИН

ҮХЭР НЮДЭ КОМБАЙНААР СУГЛУУЛНА

Чехословакиин нэгэ нютагта үхэр нюдэ комбайнаар суглуулдаг болобо. 50 гектар газарта 200—300 хүнэй гараараа түүхэ ургасые машинанууд хуряана. Үхэр нюдые түүхэнь хүшэр гээд, урдань энээниие ехээр таридаггүй hэн. Харин мүнөө машинануудай хуряадаг болоходонь, тэндэхи кооперативайхид үхэр нюдэ үшөө 50 гектар газарта тариха гэжэ шиидхээ.

ГАЙХАМШАГ НОГООН

Гербицид гэжэ үгэ «ногоо хосороогшо» гэжэ латин хэлэнhээ оршуулагдадаг. Ирландиин селекционернүүд гербицидhээ хосордоггүй ногоо гаргаба. Энээндэ 15 жэл гараа. Шэнэ Зеландиин, Дани болон Канадын мэргэжэлтэд тэрэ шэнэ ногооень шалгалсаа.

Абаhаар үзэхэдэ, гайхалтай шэнги байха юм: зарим эрдэмтэд гербицид бии болгожо байха, харин нүгөө зариманиинь химикадуудта абтадаггүй сортын ногоо бии болгохо... Энээнэй тайлбаринь бэлэхэн юм. Ушарынь энэ шэнэ ногоон айхабтар тэжээлтэй, hайн ургасатай ногоон шуу. Тиимэhээ тэрэниие бэлшээри дээрэ ургуулаад, ондоо бүртаг үбhэндэ дарагдаха гүйнь тулада гербицид тэдээндэ хаяха байна.

НАРИНШЬЕ hАА, ТАhАРНАГҮЙ

«Кавасаки» гэдэг Японой фирмэ адипрен гэжэ пластмассаар мотоциклын гэнжэ хэдэг болобо. Тэрэнь айхабтар бүхэ, элэсэгүй, тоhогүйгөөр, абяагүйгөөр хүдэлдэг, түмэр гэнжэдэ орходоо, тиин гурба дахин удаан ябадаг байна. Мотоциклые урда мөөрөөрнь бетонно ханада тулгаад, скоростьдо оруулжа, газ гүйсэд үгэхэдэнь, хойто мөөрэйнь галзуурhан мэтээр эрьелдэн, шинэнь хиигээнэн, утаа гаража байгаашье hаань, пластмасса гэнжэ таhа буунагүй. Тиимэ бүхэ бшуу.

1997 ОНДО АБТАХА ХАРЮУ

Арсибо гэдэг Пуэрто-Рикын нютагта оршодог радиоастрономическа обсерватори Австралиин эрдэм ухаанай түбүүдтэй хамта Газарhаа гадуур хүнүүд мэтэ ухаатай амитадые бэдэрхэ 100 жэлэй программа табяа. Энэнь 1987 онhоо бэелүүлэгдэжэ эхилхэ. Мүнөө түхеэрэлгэ бэлэдхэгдэнэ, бэдэрэлгын онол арганууд шалгагдана, замбуулинhаа ерэhэн дохёо тэмдэгүүдые ЭВМ дээрэ шэнжэлэн шалгаха программа зохёогдоно. Манай Нарандал адли 700 одо мүшэд ганса гансаар шэнжэлэгдэхэ, мүн манай Галактикын түб болон Магелланай үүлэн гэдэгүүд хаймадан шэнжэлэгдэхэ юм.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

СЭДЬХЭЛЭЙ ГУРБАН ТАЙЛБАРИ

3

ХОЙТО ЗУНИИНЬ болобо. Сагаан нуурһаа зүүлжээ Бухатын сабшаланда ерэжэ, элһэлиг добуунай хүнхэр сооhи шугын нэмэридэ оршодог малшадай үбэлжөөнэй хэдэн гэр соо түбхинэбэбди.

Ногоон аргагүй һайн. Урда ойһоо наашаа бургааһа шугын соорхойнууд соогуур, зурыжа нэмжыһэн уйтан талаар тоо томшогүй олон бухалай жэрылдэхэдэ, бидэнэй ажал эхилбэ.

Нөөхил табан дээрэ Чимидэймнай басаган — долоон наһатай Дулма бии болонхой. Баруун сабшалангуудаар ябалсажа долдонхой. Мориндо һуужа, бидэнээ ээлжээгээр амаруулха, нуурта ошожо, нугаһа буудаха заб үгэхэ.

Нэгэ үглөөгүүр баруун-хойноһоо бургааһа һөөг нэмэритэй мэлигэр добо газарта арбан зургаан бухал татажа, утахан һүриин һуури татабабди.

Һүни соо амаржа тэнииһэндээ гү, али ондоо шалтагаанаар юм гү, юрэдөөл, Ваанхи ахайхан мундуу муяагаар асална. Хажуур сохидог Борбын Гарма тэрээндэ туһалхаа ерээд,, баһал гээгдэнэгүй.

Ойлгон гэһээмни, бултанай хүдэлсэ ондоохон, абьяас ехэтэй шэнгеэр үзэгдэбэ. Дашанамжил Володя хоёрни моринои гүйдэлөөр табилуулна, Чимэд шамдана, жаахан Дулмашье мори буляалдана. Энэ хубилалтын шалтагаанииие гэнтэл ойлгобоб.

Ушарынь гэхэдэ, урда үдэшэнь ажалһаа ерэхэдэмнай, хүн зон олон, хүл хөөрсэг боложо байгаа юм. Даша түрүүлэгшэ бии. Үшөө нэгэ балхагар үргэн нюуртай, танигдаагүй үндэр хүн иишэ тиишээ томоотой янзаар гэшхэлжэ байба. «Аймагай ноён», — гэжэ һамгад доохонуур һабир-шэбэр гэлдэбэ.

Сэмпил бригадир Даша түрүүлэгшэ хоёр суглаан дээрэ ажал тухай үгэ хэлэбэ. Һүүлдэнь тэрэ танигдаагүй хүн һууриһаа бодожо, дайнай һонинуудые дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

— Мүнөө үедэ манай ороной газар уһан дайсанһаа сүм сүлөөлэгдэхэ дүтэлөө гээшэ. Иимэ баяртай үедэ таанар бултадаа ажалаа улам бүри эршэтэйгээр ябуулха уялгатай гээшэт,— гэжэ хэлээд хурса нюдөөрөө шэртэн байба.

(Түгэсхэл, Эхинийнь сентябриин 18-най, 20-ной номернуудта).

Һүүлдэнь полевой сүүмээ соохоо «Буряад-Монголой үнэн» газетэ гаргажа, хоёр гарайнгаа дунда дэлгээһэнэй удаа:

— Һаяхан манай лётчик Покрышкин «Алтан одон» медаляар гурбадахияа шагнагдаба. Харагты энэ баатар сэрэгшые!—гээд, газетээ зондо дамжуулан үгэһэнэй һүүлээр, нигэжэ нэмээбэ:— Фронтнууд дээрэ бүхы сэрэгшэд энэ баатар хүбүүнһээ жэшээ абажа, дайсанаа намнажа байна гээшэ. Бидэшье — ара талынхид жэшээ абажа, ажал дээрээ шалгарха ёһотойбди. Зүб бэзээ?

— Зүб, тон зүб!—гэлдэһэн абяан зэргэ зэдэлбэ.

Морин косилкада ябадаг Боролдойн Дашабал гэнтэ һууриһаа бодобо.

— Ажалаа шангалха гээшэ тон зүб байна. Үнишье болонгүй, талхан эхилхэ гэжэ мэдэнэбди. Саашань гэхэдэ, энэ сууда гараһан лётчик хүбүүнһээ жэшээ абаха гээшэмнай зүб удхатай. Теэд үгөөрөө жэшээ абаха бэшэ һэн хоиноо[1] үдэрэйнгөө нормые 130 процент дүүргэхэб гэжэ хэлэхэ байнаб,— гэхэдэнь альга ташалган болошобо.

Дашабалһаа уламжалан, хэдэн хүн үгэ хэлэжэ, уялгануудые абаһан, даабари үлүү дүүргэхэ тухай нэгэ шэглэлтэй үгэ зугаа болоһон байгаа.

Харин үглөөгүүр ажалдаа гарахаяа байхадаа, ахайхан нигэжэ хэлэбэ гээшэ:

— Хүбүүд! Сагаа алмахын тула хээрэ эдеэлхэбди. Юумэеэ абагты. «Таанадай үлүү шэрэһэн бухал бүхэн, нэгэ үлүү һомон шэнги удхатай» гэжэ аймагай дарга Сэдэп Цыренов үдэшэ хэлэнэ һэн гүб даа. Ойлгоо һэн бээзт?

Тиигээд лэ Бухатаһаа баруун-урда, ойн захада оршодог хоёр жаахан нуурай эрьеэр бирсайлдаһан хэдэн зуугаад бухалнуудые һүрилхээ, эртэ гараад, энэ мүнөө ябана гээшэбди. Харин нүхэдэймни ажалай абьяасай үндэһэн үнгэрэгшэ үдэшын суглаанһаа удхатай гэжэ гэнтэ мүнөө ойлгобо бшууб.

Түрүүшын оролдолгодо хээрэ сай шанажа уугаад, дахин шамдажа гараад, ажалнай бүтэсэтэй ябана.

Наран шанха дээрэ гаража, бүтэхэгүй халуун эхилбэ. Үүлэн үгы, һэбшээлнэгүй. Мориднай хүлһэ-һалһан. Һоно батаганаан дүүелдэнэ. Ахайхан Гарма хоёрой хүлэрһэн бэенүүд наранай толондо ялаганалдана. Дулмын эхэ тархияа тойруулан, сагаан пулаадаар уянхай, бухалаа шамдуу оруулна.

Үдын хоолой дүтэлхэдэ, тэрэмнай. шүлэ гаргахаяа, амһартануудаа абаад, нуурай хоолой тээшэ ошобо. Бишыхан Дулмые мориндоо һуулгаад, ои бухал оруулбаб.

Гарма амяараа эдеэгээ шанадаг зантай һэн. Хэдэн газар таһалгатай нэгэл мэшээг абаад ябаха. «Энээн соонь юун бии хаб!» — гэжэ ходол һанахаш. Зүгөөр тэрэнние баряад үзөө һааш, сухалаа хүрэхэл даа.

Мүнөө түхэрезн хара заглуу соогоо уһа асараад, бургааһанай нэмэридэ гал түлинэ хэбэртэй.

Эдеэнэй болоходо, бургааһанай һүүдэртэ дүхэриглэн һуугаад, халуун шүлэ халбагаданабди. Харин Гарма манһаа тээ саанахана һуугаад, талха үбэнүүлһэн, тоһо лэбшэмэ борсын шүлэ халбагадана. Минии хорхой хүрөөд:

— Амта үзүүлыт даа!—гэхэлээр, нэгэ ёлогод гэжэ хараад, сожоошье татабагүй.

Халуун эдеэнэй һүүлээр анбун боложо, ехэшүүлнаи үгэ зугаа дэлгэнэ, бидэнэр үргэ шагнанабди. Ахайхан богони гааһанайнгаа мохиие ухашалан гаргажа дүүргээд, тамхи нosooжо, дээрэ дээрэһээнь утаа бааюулжа байтараа:

— Энэ Дашын Галсан танкда ябана гэлсэгшэ һэн. Уржадэр саарһан ерээ гэжэ үдэшэ Даша түрүүлэгшэ хэлэбэл,— гэбэ.

— Юугээ хэлэнэт?.. Хүнэй ганса хүбүүн бусаха үйлэгүй байба гээшэ гү? Хоёр хүгшэд газар мүргэбэ гээшэл даа,— гэжэ Гарма һанаһанаа хэлэбэ.

— Минии Бата-Мүнхэ барһан аялдагша ааб даа... Бээз хүсөөдүй амитан гээшэл даа... Тэрэ халуун бурма соо ороогүй һаань, һайн бэлэй гэжэ үдэр бүри һанаамни зобоно даа,— гэжэ ахайхан мүнөө үедэ сэдьхэлыень ээлжэ ябаһан бодолоо мэдүүлээд, аниргүй боложо, нэгэ ямаршьеб даа, һанаата болоһон нюдөөр хойто хүнды руу хаймадан хаража һууба.

Булта аниргүйбди. Бухалай һүүдэртэ һаяхан хэбтэһэн Дулмын эхын лэ нэгэ жэгдээр хурхирхань элеэр дуулдана. Ондоо шэмээн байхагүй. Хүжэ ногоон хүбшэ ой, хойшоо нэмжыһэн тала дайда үдын энэ ааяма халуунда ами даруулһан шэнгеэр аалин намдуу.

Гэнтэ энэ үедэ урда бургааһанай захаһаа Дулмын сад байса шашхаха абяан шэхэндэ ханхинаса сууряатаба. Мэнэ һая хурхиржа хэбтэһэн эхэнь гэнтэ һүрэжэ шахуу бодоһоор, бухалай хажууда арбагажа байһан басаган тээшэ гүйжэ мэдэбэ.

Ойро зуура Дулма бэшэ, харин эхын харайса намайе гайхуулба. Юундэб гэхэдэ, ажалдаа ходо диилдэн алдажа ябадаг энэ эхэнэр иимэ хурдаар гэнтэ гүйхэ юм гэжэ би ой ухаандаа һанаагүй байгааб. «Теэд ямар аюул болоотойб? Могой эндэ үгы хамнай, ан арьяатан байха гэжэ яаха юм?» Иимэ асуудалнууд удаа дараалан гараба.

Эхэ басаган хоёрой ерэжэ ябахые хаража байһан аҳайхамнай гэнтэ ехээр энеэгээд, нигэжэ дуугарба:

— Энэ барагсамнай бухал дорохи зүгын үүр дээрэ орожо, һайсахан хадхуулба ха юм даа.

Зүб даа. Һугшаржа байһан Дулмын хасарта мэнгэ шэнги хүрин-улаан тэмдэгүүд элеэр улайлдажа байба. Харин сагаан-хүхэ болошоһон эхынь нюур һая ягааржа байгаагша бэлэй...

* * *

ДАХИН ГАЗААШАА гарахадамни, хараасгай дальбарааннуудаа дахуулаад ниидэшэбэ. Түрүүн энэ багтаа тойроод, иишэ тиишээ зуралзанад. Адаглан гэһэймни, эхэ хараасгайнь бүри залан дахуулна хэбэртэй, дальбарааннууд хойноһоонь тэгүүлнэ

Сэл хүхэ огторгойдо шэнгэжэ, нюдэнэй үзүүртэ оногдохоёо болиторнь шагаажа байхадаа, сэдьхэлэйм гурбан тайлбари саарһан дээрэ һубарилдан гарахаар газаашаа тэгүүлжэ байхадал гээ һэн.

Үни холо үнгэрһэн ажабайдалай гурбан үзэгдэлые би мүнөө юрэ дурдаагүй хүм. Эдэ гурбан үйлэ хэрэг нэгэ удхаар холбоотой болоһон дээрэһээ эндэ һубарилдан гараха үндэһэтэй байгаа юм гэжэ хэлэхэ сагни ерэбэ.

Эхэ амитанай сэдьхэл соо тайлбарилхын аргагүй хүсэн байгаалиин жама ёһоор гаралсадаг байна гэһэн тобшолол хадаа нэгэ удхань болоно. Тэрэ хүсэн юрын үедэ саана нюултатай байдаг гэе. Зүгөөр онсо байдалай тохёолдобол, айхабтар хүсэтэйгөөр газаашаа харбахадаа, бахардаһан нугаһанда дальбарааннуудаа бэеэрээ халхалха, унагандаа тэгүүлһэн гүүндэ харанхы һүни уһан голые тэмгэ гаталжа гараха, үхибүүндээ һанаата боложо ябадаг эхэнэртэ хүнды сээжэеэ хэзээнэйшье сагта — унтажашье хэбтэхэдээ, һонор байлгаха гайхалтай шэди олгоно.

Энээниие би һүүлдэнь мэдэхэ болооб. Теэд үнгэрһэн жэлнүүд бусаха бэшэ. Хэрбээ иимэ аргын байдаг гээшэ һаа, дальбарааннуудаа халхалһан Эхые заяандаашье буудахагүй, унагаяа үгылһэн Эхые тархи түрүүгүй ташуурдахагүй, басагандаа тэгүүлһэн Эхын сахилгаан хурдаар гүйхые би мүнөө огто гайхахагүй һэн бээзб.

Зүгөөр тиимэ аргын үгы хадаа мүнөө минии сээжэ соо хамаг шаналални үбшэнтэйхэн голхорол боложо үлэбэ.

Нүгөө удхань хадаа тэрэ сагай хүнүүдэй баатар ажалай шэнжэ шанарые хожомдожошье һаань сэгнэдэг болоһон мэдэрэл юм. Тэдэнэй һайхан сэдьхэл, сагай эрилтые ойлгоһон үндэр харюусалга гээшэ хатуу сагай бэрхэшээлнүүдые дабажа шадаха хүсэ тэдээндэ олгоо, Агууехэ Илалтын алтан туяае ерүүлхэ хэрэгтэ дуһал нэмэри боложо үгөө. Мүнөө Илалтын 40 жэлэй ойн дүтэлжэ байхада, аха үеын хүнүүдэй сэрэгэй ара талада харуулһан ажалай габьяае дурдан һанаха, магтан дуулаха, залуу үетэндэ залгуулан ойлгуулха гээшэ шухала хэрэг болоно.

Харин эдир наһандаа тэдэнэй дунда болбосоржо ябаһандаа мүнөө минии сээжэ соо мүхэшэгүй омогорхол носонхой.

Һүүлшын удха юуб гэхэдэ, үнинһөө хойшо мүндэлһэн өөрынгөө һанамжые уншагшын урда тайлбарилха гэһэн хүсэлэн юм. Ушарынь гэхэдэ, сагай гүйдэл хурдан, хүнэй наһан богони байна даа. Мүнөө ажабайдалайнгаа дабаае уруудажа ябахадамни, аха нүхэдэймни булюу шахуу һалаһаниинь гайхалтай бэшэ. Зүгөөр гүлмэр багадамни юумын дүршэл олгоһон, сэсэн һургаал зааһан, наһанайм зүргэ харуулһан Сэмпил бригадир, Ваанхи ахайхан, Борбын Гарма, Боролдойн Дашабал болон бусадай дурасхаал намда хододоо мүнхэ! Он жэлнүүдэй ошохо тудам тэдээнэй түхэл шэнжэ нюдэндэмни харагдахадал гэдэг, зан абари, онсо маяг, өөһэдынь шанар ходо һанагдадаг болонхой.

Харин мүнөө сэдьхэлээ задалжа, тэрэ сагаа дурдан һууха дуран ходо бии болодог. Теэд үгэ залгажа, сэдьхэлээ жэгнэжэ ябаха байһан Володя Дашанамжил хоёрни баһал эдир залуудаа ябашанхай.

Гансаардаха байдалай тулажа ерээд байхада, ямаршье аргада орохогүй яншадаг үбшэн мүнөө сээжэ соо бүхөөр һууриҗанхай.

Зүгөөр минии мэндэ ябаа сагта тэдэ хүнүүд тухай нангин дурасхаал хододоо намтай гэһэн ойлгосо мүнөө намда шэнэ хүсэ нэмээдэг, гэрэлтэ бодол түрүүлдэг, өөрын харюусалгые һануулдаг юм.

...Дотороймни миндаһые шэнхинүүлэгшэ алтан шарахан хараасгайнуудтаа холынь замда һайниие хүсэжэ байһан минии сэдьхэлэй гурбан тайлбариие уншагша ойлгоо бээз гэжэ урмаяа ханаан найдахаһаа ондоо юумэ үлэбэгүй.

Николай ГАЛДАНОВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

УЛАСХООРОНД[ЫН] ШЭНЖЭЛ[ГЭ]

АРАДУУДАЙ ХАРЮУСАЛГАТА ХУРАЛДАА

ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сесси Нью-Йоркдо хүдэлмэрөө эхилбэ. Уласхоорондын байдалай үзэгдөөгүй шахардуу шанга болоод байһан энэ үедэ тус сессиин урда айхабтар харюусалгатай зорилго табигдана. Тодорхойлон хэлэбэл, ядерна дайнай аюулые зайсуулгада бодото ёһоор хубитаяа эгээл ехээр оруулха болоно. Тэрээнһээнь хүн түрэлтэнэй һанаае зобоожо байһан бусад шухала асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэлгэ дулдыдаха байна.

Юумые бодото ёһоорнь хараха, ушар байдалые зүбөөр ойлгохо ба бүтэмжэтэй харилсаатай байха политика баримталха гээшэ айхабтар шухала. Юуб гэхэдэ, США-гай гэмээр буу зэбсэгүүдые ехээр гаргаха аюулта ябадал бүхы түрэлэй зэбсэгүүдтэ, ядернашье, мүн юрыншье буу зэбсэгтэ, дэлхэйн бүхы районуудта дэлгэржэ, мүнөө ядерна зэбсэг замбуулинай дайдада гаргагдахаар забдажа байна. Хүсэ хэрэглэхэ политика баримталан, США хуулита правительствануудые унагааха, хүнүүдые алаха, хюдаха ябадалые гүрэнэй политика болгохо онол аргануудые хэрэглэхэ, соносхогдоогүй дай хэхэ хүрэтэр харата элдэб ябуулгануудые хэхэ эрхэтэйбди гэжэ өөһэдыгөө тоолоно.

Эдэ бүхы ябуулгануудынь гансахан манай орондо, мүн социализмын бусад оронуудта аюул асарна бэшэ, харин дэлхэйн бүхы арадууд болон оронуудта, эсэсэй эсэстэ дэлхэй дээрэхи бүхы хүгжэлтэдэ үхэлтэ хохидол ушаруулха болоно. Тиимэ юумэнэй тохёолдохогүйн тулада эб найрамдалай түлөө тэмсэл ябуулжа байдаг бүхы хүсэнүүдые, тэрэ тоодо ООН-ой арга боломжонуудые элсүүлхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй үндэр нэрэ хүндэ урдандаашье ядерна дайнай аюулые зайсуулгада зорюулагдаһан бодото алхамуудые хэхэ хэрэгтэ ашатай туһатайгаар хэрэглэгдэдэг байһан. Генеральна Ассамблейн тусхай деклараци баталан абаһан юм. Тэрээн доторнь ядерна зэбсэг түрүүлэн хэрэг... хадаа хүн түрэлтэнэй үмэнэ то... тэ ябуулга болохо гэжэ хэлэгд...

Гэхэтэй хамта уласхоорондын ... далые бэхижүүлгэдэ уставаарн... даһан ООН-ой арга боломжо... дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ ... шалтагаантайб гэхэдэ, Холбоото... ба тэдэнэй зарим союзнигууд ... Нацинуудай Организацида хэр... гануудые хэнэ, тэрэнэй олон... тэй зүришэлдөөтэ байдал үүс... юм. Эндэ иимэ нэгэ баримта ... Генеральна Ассамблейн энээнэй... хи сесси дээрэ замбуулинай дай... тал амгалан байдалда ашаглаха ... ой табиһан зорилгын түлөө з... гүрэнэй дуугаа үгэхэдэнь, ган... боото Штадууд арсаһан байха ...

Эб найрамдалда дуратай б... нүүдтэй хамта Советскэ Союз д... лые зайсуулхын түлөө тэмсэлд... үүргые багадхаха гэһэн США-г... нүүдтэ эрид шанга сохилто үг... шэлдөөнүүдһээ зайсажа, шахар... байдалые һуларуулха ба бэе... голсохо арга зам хамтаараа бэ... дал хангалгада зорюулагдаһан ... жээнүүдэй баян нөөсэтэйгөөр ... ООН-ой Генеральна Ассамбле... сессидэ ерэбэ. Энэ хадаа ... зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй ... бэе дээрээ даажа абалга, ядер... сэгүүдэй нөөсые ехэдхэхэ ябо... зуураар зогсоохо тухай дурадх... зэбсэгүүдтэй оронуудай хооронд... саануудай ёһо гуримуудай ко... буулинай дайдада, мүн тэндэ... тээшэ хүсэ хэрэглэлгые хорихо ... говорой проект, хоёр талаһаа ... гаргашануудые ехэ болгохогүй ... дань хороохо тухай дурадхал ...

Эдэ бүхы асуудалнуудаар ООН... ральна Ассамблей өөрынгөө хү... үгые залан сэхээр хэлэхэ бээз ... хэйн арадууд хүлеэжэ байна.

ЯПОН ПЕНТАГОНҺОО ЖЭШЭЭ АБАНА

Үнгэрһэн неделидэ Ази ба Номгон океанай райондо болоһон хоёр үйлэ хэрэг дэлхэй олониитын анхарал татаба. Японой сэрэгэй албан зургаан «оборонын асуудалнуудаар сагаан ном» гэдэгые Токиодо хэблэн гаргаба. Тэрээн соонь бэшэгдэһэнэй ёһоор, Япон бодото дээрээ американ «шэнгэхэгүй авианосецой» үүргэ дүүргэжэ байна. Японд дүтэ шадарай уһан далайн уудамда американ-япон тон ехэ маневр эхилжэ, американ империализмын түсэбтэ Японой дүүргэжэ байһан үүргэ элирхэйлэн харуулагдажа захалаа.

Сэрэгэй хүсэнэй талаар Советскэ Союзһаа, социалис хани нүхэсэлэй оронуудһаа булюу байдалтай болохо талаар стратегическэ хараа түсэбөө бэелүүлгэдээ япон милитаристнуудта ямар ехэ этигэл найдабари хандуулдаг байһанаа США хэнһээшье нюунагүй. Зүүн Азида Япон США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй түрүү бааза үни хада болгогдонхой. Тэрэнэй газар дээрэ США-гай сэрэгэй 120 шахуу объект тоологдоно, американ 48 мянган солдат болон офицернүүд байрланхай.

Өөрынгөө ээрхэг түримхэй стратегидэ Токиое бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулхые оролдон, Вашингтон Номгон океанай зонодо Японой дүүргэхэ сэрэгэй уялгануудые бүри үргэдхэжэ ороо. Эндэ юун тухай хэлэгдэнэб гэхэдэ, Номгон океанай үргэн ехэ дайдые шалгалта доро абаха, далайн онсо шухала замууд болон проливуудта хиналта табиха талаар США-гай 7-дохи флодой уялгануудые Японд даалгаха болоно. Тэрэшэлэн Японой аралнууд дээрэ американ сэрэгүүдые байлга... гаргашануудта Токиогой финан... тые ехэ болгохоор хараалагда...

Японой засагай хүтэлбэри... ороноо сэрэгэй хүсэ ехэтэ... гожо, Ази түбидэ ээрхэн зон... тай болгохо гэһэн өөһэдынгөө... бэелүүлхые оролдоно. Вашин... рэгэй харилсаан тэдэнэй холы... түсэбүүдтэ сүм харюусана ... тоолоно. Хоёр ороной хооро... даа наймаанай, экономическ... дөөнүүдэй улам хурсадажа ... Японтой хэдэг худалдаа наймаа... рикын үлүү гаргашынь (1983 о... 21,7 миллиард долларто хүр... ехэ боложо байбашье, импе... оронуудай сэрэгэй-политическэ ... гамууд гол түлэб мүнөө үедэ ... гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Япон мүнөө зэбсэгтэ хүсэнүү... хой, тэрэнэйнь бүридэлдэ 250 ... дээшэ хүн тоологдоно. Гэхэтэй ... дэнэйнь командирнууд с... тооһоо олон. Тиимэһээ ээрхэ... ябуулга хэхын тулада ехэ ар... бүридхэхэ арга олгоно.

Вашингтоной ээрхэг түрим... гидэ Японие хабаадуулга, Ази... дай һанаае ехээр зобооно. Япо... ниитын һанамжа асуултын дүнг... һанай ёһоор, бүхы хүн зоной... хон хуби сэрэгэй гаргашануудые ... гохо ябадалые эрид буруушаана ... ээрхэг түримхэй хараа шугам... хабаадуулхагүйн түлөө тэмсэ... хэнэ.

ХҮН ЗОНИИЕ ХЮДАХА ГҮРЭНЭЙ ПОЛИ

Тетчерэй консервативна правительство «Түргэн добтолгын өөрын хүсэнүүдые» бүридхэжэ эхилбэ гээд Англиин «Санди таймс» газетэ мэдээсэбэ. Тиихэдэ үнгэрһэн неделидэ Франциин аэромобильна дүрбэдэхи дивизиин подразделенинүүдэй маневр үнгэргэгдөө. Тус дивизи француз «түргэн добтолгын хүсэнүүдэй» гол үүргэ дүүргэхэ даабаритай юм. Иигэжэ Холбоото Штадуудаар бэелүүлэгдэжэ байһан хүн зониие алаха, хюдаха ябадалые гүрэнэй политика болгоһон ушарые Англи ба Франци хоёр эдэбхитэйгээр дэмжэжэ байһанаа бүхы дэлхэйдэ харуулба. США-гай үни хада бүридхэн байгуулһан «түргэн добтолгын хүсэнүүдтэ» аяар 200 мянган хүн тоологдоно.

Нюуса далдагүйгөөр байгуулагдаһан интервенционис эдэ хүсэнүүд ямар зорилготойгоор байгуулагдаһан бэ гэхэдэ, нэгэ талаһаа, али нэгэ гүрэнэй империализмда таарамжагүй политика баримталдаг болохолоорнь бүдүүлиг муухайгаар хэһээлтын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ, нүгөөдэ талаһаа, хархис журамуудай усадхагдахаяа забдабал, тэдэндэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ болоно. Америкын «түргэн добтолгын хүсэнүүдые» хэрэглэлгын бодото жэшээ гэхэдэ, Карибска далайда оршодог бэеэ даанхай тон бишыхан Гренада гэжэ гүрэниие США-гай эгээл бүдүүлиг муухайгаар эзэмдэһэн ушар болоно.

Европоһоо саагуур хэһээлтын операцинуудые хэхээр хэдэн жэлэй туршада тусхай бэлэдхэл гараһан Англии... бригада бодото дээрээ «түргэ... гын хүсэн» болоно. 1982 ондо... дын (Мальвиин) аралнуудай тү... аргентин арсалдаа буляалдаанай... тэрэ бригада сэрэгэй операцида... эдэбхи харуулһан байха юм.

Тэрэл 1982 ондо Францида э... хүсэнүүдые бүридхэн байгуу... абтаһан. Хамта дээрээ 47 мян... хүнтэй табан дивизи тэрэ хүсэнэй... дэ орожо, оронойнь зэбсэгтэ ... штабай начальнигай сэхэ мэдэл... болоһон. Чад болон Ливанай ... хэрэгүүдтэ Франциин зэбсэгт... хамааралга эдэ сэрэгүүдэйнь ... дүүргэхэ байһаниие эли тодо ... гээшэ.

Ондоогоор, хэлэхэдэ, США-гай... ляар эмхидхэгдэһэн Англиин, ... «түргэн добтолгын хүсэнүүд» өөһ... лэһээ холо саагуур ээрхэг түрим... ганууудые бэелүүлхэ зорилготой... оронуудта эсэргүү интервенци... хүсэн болоно.

Эдэ бүхы баримтанууд «түргэ... гын хүсэнүүдэй» харата ябуулгану... нюуса, далда аргануудые хэ... һаань, империалис гүрэнүүдэй... түримхэй политикын хүн зони... хюдаха, дээрмэдэлгын зэбсэг бай... хэйлэн харуулна. Тиимэл хадаа д... гэн ниитэ арад зоной зүгһөө ... буруушаагдахань зүб.

Г. Ш...

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛ БАТАЛАГДАА

НЬЮ-ЙОРК. 141 асуудалһаа бүридэһэн зүблэхэ зүйлые ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сессиин делегадууд баталба. Мүнөө үеын гол шухала асуудалнууд — ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, буу зэбсэгүүдые хуряаха, али бүхы арсалдаата хэрэгүүдые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ асуудалнууд энэ зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан байна.

Сесси дээрэ эмхидхэлэй шата дүүрэбэ. Юрэнхы политическэ хөөрэлдөөнүүд сентябриин 24-дэ эхилхэ юм. Тус эмхиин секретариадай баримта мэдээнүүдэй ёһоор, 18 гүрэнэй ба правительствануудай толгойлогшонор, 5 вице-президент болон правительствын толгойлогшонорой орлогшонор, гадаадын хэрэгүүдэй 99 министр энэ үргэн ехэ хөөрэлдөөндэ хабаадахаяа ООН-ой штаб-байшан соо сугларха.

СТОКГОЛЬМЫН КОНФЕРЕНЦИ

СТОКГОЛЬМ. Европодо этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха хэмжээнүүдээр эндэ үнгэргэгдэжэ байһан конференци дээрэ СССР-эй делегациин гэшүүн Е. Г. Кутовой үгэ хэлэбэ. Тэрэнние түрүүлэн хэрэглэхэгүй тухай ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдэй уялга абаха тухай, нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, эб найрамдалта харилсаа холбоо тогтоохо тухай договор баталха гэхэ мэтын Советскэ Союзай абаһан ехэ хэмжээнүүдтэ тэрэ сугларагшадай анхарал хандуулһан байгаа. Эдэ хэмжээнүүдые бэелүүлгэ Европодо, мүн бусад түбинүүдтэшье этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, бүхы гүрэнүүдэй ба арадуудай үндэһэн аша туһада харюусаха байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Заагдаһан эдэ хэмжээнүүдээр үгэеэ ойлголсолгодо һаад ушаруулжа байһан США болон тэдэнэй союзнигуудые совет түлөөлэгшэ эрид буруушааба.

Конференцидэ хабаадажа байһан ядерна буу зэбэгтэй НАТО-гай гэшүүн-гүрэнүүд Советскэ Союзай жэшээе дагажа, ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга абаха тухай дурадхалые Чехословакиин правительство болон олониитэ батаар дэмжэнэ гэжэ ЧССР-эй делегациие толгойлогшо О. Павловский мэдүүлээ.

Стокгольмдо социалис оронуудай гаргаһан ехэ үүсхэлнүүдые бэелүүлгэ конференциин гол зорилгонуудые хүсэндэнь оруулха хэрэгтэ шухала хубита болохо байна гэжэ Венгриин делегациие толгойлогшо И. Варга тэмдэглэбэ. Политическэ ба уласхоорондын эрхын ёһо гуримуудые сахиһан үргэн ехэ хэмжээнүүдые сэрэгэй-техническэ хэмжээнүүдтэй тааралдуулан хаража үзөө һаа, конференци дээрэ амжалта туйлагдаха байна гэжэ ПНР-эй делегациие толгойлогшо В. Конарский мэдүүлээ. Американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые, НАТО-гай бүлэглэлэй дай жүрөөдэһэн ябуулгые ГДР-эй делегациие толгойлогшо Г. Бюринг эрид буруушааба.

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ НЭБТЭРҮҮЛНЭ

УЛААН-БААТАР. Совет ороной хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин түрүү дүй дүршэлые нэбтэрүүлгын арбан хоног Монголой ниислэл хотодо эхилбэ. Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн декадын программада Соведүүдэй оронои ажалшадай ажалай эмхидхэлэй түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлгын асуудалнуудта зорюулагдаһан олон тоото лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд, семинарнууд, тематическа кино хаpалганууд ороно.

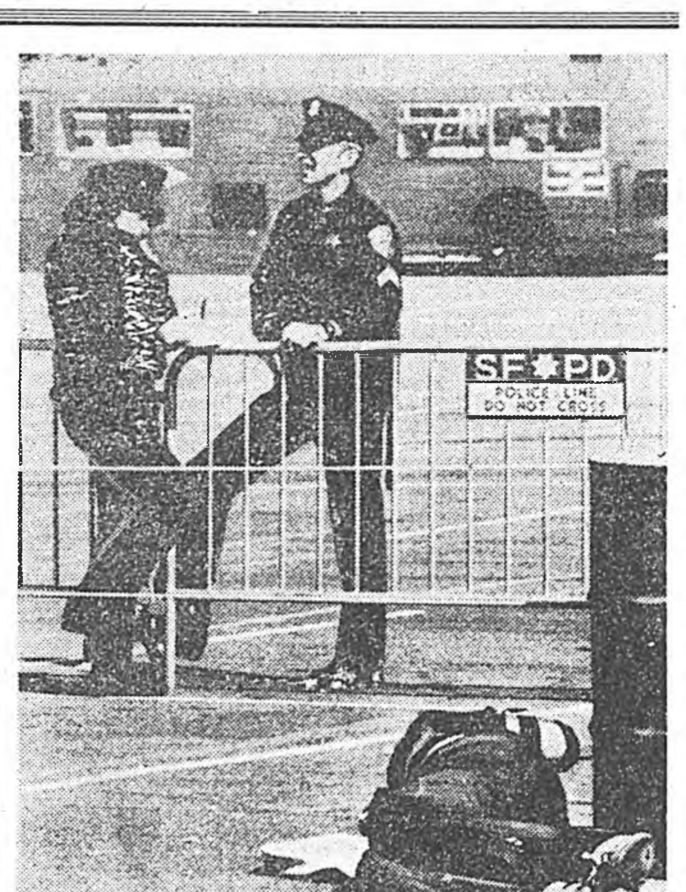
Совет түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр шэнжэлжэ, зохёохы ёһоор хэрэглэхэ гээшэ мүнөө үедэ МНР-эй арадай ажахын гол һалбаринуудай нэгэн болохо хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин үйлэдбэриин ашаг үрые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, энэ табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ шухала нүхэсэл болоно гэжэ декадые нээлгэ дээрэ тэмдэглэгдээ.

БҮХЫ ХҮНҮҮДЭЙ УЯЛГА

ПРАГА. «Баруунай зарим оронуудай политическэ бүлэгөөрхидэй дай жүрөөдэһэн, үһөө хяһаа нэхэһэн ябуулганууд аюултай байна» гэһэн темээр уласхоорондын хуралдаан эндэ нээгдэбэ. Европын хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй, эдэнэй дунда Советскэ Союзай эрдэмтэд, журналистнууд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Мүнөө үедэ дай жүрөөдэһэн, үһөө хяһаа нэхэһэн хүсэнүүд дайнай һүүлэй Европын гүрэнүүдэй байгууламжые буруушаана, мүнөөнэй хилэнүүдые һэжэгтэ оруулна гэжэ хуралдаанай хүдэлмэриин түрүүшын үдэр үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. НАТО гай талаар союзнигуудтаа түшэглэжэ, Вашингтон түрүүлэн добтолго хэхэ ядерна буу зэбсэгүүдые Баруун Европодо тараан тодхожо байна. Стратегическэ зорилготой бомбардировочно авиаци болон холын зайда буудагдаха ракетэнүүдые бүтээжэ, дэлгэрүүлэн тарааха зам ФРГ-дэ нээһэн Баруун Европын холбооной шиидхэбэри хадаа баруунай оронуудай дай жүрөөдэжэ байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ хубитаяа оруулха, дэлхэйе ядерна дайнай аюул руу түлхижэ байһан империалистнуудай харата ябуулгануудые элишэлхэ гээшэ һайн һанаатай бүхы хүнүүдэй, тэрэ тоодо эрдэмтэдэй уялга болоно.

Энэ фото-зураг Сан-Франциско городто буулгагдаһан юм. Тротуар дээрэ хэбтэһэн энэ хүн гэргүйшье, ажалгүйшье олон миллион американецүүдэй нэгэн болоно.

Прессфото—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ» — ТАСС-ай материал, «Сэлмэг үдэр бүхэниие ашагтайгаар хэрэглэхэ! Эршэмтэйгээр хүдэлхэ!»—тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Ниитэ нэгэн полит-үдэр». «Хүдэлмэришэдэй станогуудай дэргэдэ» — Э. Сосновскаягай статья. «Хуушан замаараа» — Н. Викторовой корреспонденци.

Гурбадахи хуудаһанда. «Атомай элшэ хүсэн: тэрэнэй бүридэл ба хэрэглэлгын онол аргануудэ». Хилын саанаһаа мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Патриот» гэһэн долоон хоногтоо нэгэ удаа гарадаг заншалта хуудаһанай материалнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 10.45 — Дуу, хатарай «Ополье» гэжэ ансамблиин концерт. 11.05 — «Кавказская пленница» или «Новые приключения Шурика» — уран һайханай фильм. 12.25 — «Рига» гэжэ духовой оркестр наадаха. 12.45 — Баримтата фильм. 13.05 — Шэнэ һонин (13.10 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.25—РСФСР-эй арадай артист А. Тихонов балалайка дээрэ наадаха. 16.55 — Советскэ Союзай Герой Ф. М. Зинченкэтэй һурагшад уулзаха.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Уряал» гэжэ фольклорно ансамблиин концерт. 18.35 — «Байгал»— нютагуудай һонин. 18.45 — «Мүнөөдэрэй ба үглөөдэрэй һургуули». 19.15 — «Байгал — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.30 — Баримтата фильмүүд. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Хүн ба хуули». 20.30 — Фортепианна хүгжэмэй концерт. 20.40 — «Лучшая дорога нашей жизни» — 3 серитэй уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 22.00 — «Время». 22.45 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи фильм. (4-дэхи сери). 23.55 — Дуунай-инструментальна «Опус» гэжэ ансамблиин концерт. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.30 — Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35 10.35 —Байгаали шэнжэлэлгэ. 2-дохи класс. 9.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.05, 13.40 — Франц хэлэн. 10.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05 —Физикэ. 11.35 —«11-дэхи табан жэлдэ СССР-тэхи электрижүүлгэ». 11.35, 12.40 — Геогрáфи. 6-дахи класс. 12.05 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 13.10 — Совет уран зурагай искусствада түүхын-революционно темэ. 14.10 — Уран зохёолой дамжуулга. Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.30 — ... далай руу аяншалга...

Москва. 18.00 — ... 18.30 — В. Маяковск... димир Ильич Ленин... «Хүхюун нотонууд»... «Амгалан нойрсоги... шуул». 21.15 — Моск... рэнэй филармониин ... ческэ симфоническа ... концерт. 22.00 —«Вре... — «Мать своих детей... жэг». 24.00—«Москва... лиин анха түрүүшын... нүүд». 00.15 —«Бари... хитектура». 00.30 — ... гээр СССР-эй ч... ЦСКА «Спартак» (2-д... хи тайм).

Редакт...
Р. Б. ГАР...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам.редактора 2 62 62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66 76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2 63 86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры в школ—2-60-21 2 57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35 95 отдел объявлений—2 65-54

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04707. Заказ № 221. Индекс 04649.